

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2024, 24(2), 1165 – 1200. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1341931>

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme*

Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review

Davut ASLAN¹

Geliş Tarihi (Received): 15.08.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 09..06.2024

Yayın Tarihi (Published): 24.06.2024

Öz: Etkileşimli kitap okuma, paylaşımlı kitap okumanın bir formu olup okul öncesi dönemdeki çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde sıklıkla başvurulan kanıt temelli bir uygulamadır. Bu çalışmada, Türkiye'de yürütülmüş olan 2007-2023 yılları arasındaki tüm etkileşimli kitap okuma müdahale programlarının sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, Türkiye'de yapılmış olan akademik çalışmalar incelenmiş ve bunlardan 48 tanesi araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar birçok açıdan gözden geçirilmiştir. Bunlar, çalışmanın yılı, türü, bağımlı değişkeni, katılımcıları, deseni, veri toplama araçları, yürütülme tipi, uzunluğu ve sonuçlarıdır. Elde edilen bulgular sonucunda, ilk olarak yapılmış olan makale sayısının tez sayısından fazla olduğu, çalışma sayısının 2000-2010 yılları arasında seyrek olduğu, 2010-2016 yılları arasında sınırlı düzeyde arttığı ancak 2017 yılından itibaren hızla artış gösterdiği belirlenmiştir. İkinci olarak araştırmaların çoğunluğunda ön test - son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı ve bağımlı değişken olarak en çok dil ve erken okuryazarlık becerilerinin hedeflendiği ancak son yıllarda bağımlı değişken çeşitliliğinin arttığı tespit edilmiştir. Üçüncü olarak katılımcı grupların çoğunlukla tipik gelişim gösteren okul öncesi dönemdeki çocuklar olduğu, çeşitliliğinin sınırlı olduğu ve bazı gruplarla hiç çalışılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, veri toplama araçlarının ilk çalışmalarda yalnızca dil becerilerine yönelik araçlar olduğu ve zamanla veri toplama araçlarının çeşitlendiği belirlenmiştir. Son olarak yapılmış olan çalışmaların çoğunlukla altı ile 12 hafta arasında sürdüğü, en çok 20 çalışma ile sınıf temelli büyük grup müdahalesi olarak yürütüldüğü ve neredeyse yapılan çalışmaların tamamında bağımlı değişkenler üzerinde müdahale programlarının etkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış, sınırlılıklara değinilmiş ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Etkileşimli kitap okuma, İçerik analizi, Okul öncesi müdahale programı, Paylaşımlı kitap okuma, Sistematik gözden geçirme.

&

Abstract: Dialogic reading is a form of shared reading and one of the evidence-based practices frequently used in the development of language and early literacy skills of preschool aged children. The current research aims to systematically review the dialogic reading interventions have been conducted in Türkiye between 2007 and 2023. Among all early childhood interventions, 48 studies are included in the current research. Those studies are reviewed considering several aspects. These are the year, the type of the study, the dependent variable, the participant group, the method, the data collection tools, the type of the intervention, the length of the intervention and the results. Results first showed that the number of the papers is more than the number of the theses, and the number of studies was rare between 2000-2010, few between 2010-2016, and has increased significantly since 2017. Results secondly showed that pre-posttest experimental design including control group has been applied in the majority of the studies. Also, language and early literacy skills has been commonly used the dependent variables, and the variety of dependent variables has increased in the recent years. Results thirdly showed that the participant groups are generally typical developing preschoolers, and the diversity of participants is limited and some groups has not been participated at all. Also, data collection tools were only tools for language skills in the previous studies but they have diversified over time. Results finally showed that the interventions mostly have lasted between six and 12 weeks, they have been commonly conducted as classroom-based large group interventions, and they have been found effective on the dependent variables in almost all of the studies. The results are discussed, the limitations are mentioned and the suggestions for future studies are presented.

Keywords: Content analysis, Dialogic reading, Preschool intervention program, Shared book reading, Systematic review.

Atıf/Cite as: Aslan, D. (2024). Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 1165-1200. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1341931>

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Öğr. Gör. Dr. Ankara Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Öğrenme Güçlüğü ABD, dvtaslan@ankara.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6361-7740>

* 21-24 Mayıs 2024 tarihinde gerçekleştirilen International Eurasian Educational Research Congress'te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Etkileşimli kitap okuma (EKO), paylaşımlı kitap okumanın bir formudur. Bu yöntemde geleneksel kitap okumanın aksine etkileşim gerektiren okuma stratejileri bulunmaktadır. EKO, ilk olarak Whitehurst vd., (1988) tarafından geliştirilmiş ve sistematik bir dil müdahalesi olarak tasarlanmıştır. Whitehurst vd., (1988) dört haftalık, ev tabanlı bir EKO müdahalesi ile okul öncesi dönemdeki çocukların ifade edici dil becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya orta sosyoekonomik düzeydeki (SED) 21-35 aylık 30 çocuk ile ebeveynleri dâhil edilmiştir. Müdahale ev ortamında ebeveynler tarafından yürütülmüştür. Araştırma sonucunda deney grubundaki çocukların ifade edici sözcük dağarcığı kontrol grubundaki çocuklara göre önemli düzeyde gelişim göstermiştir. EKO, zamanla dil ve sözcük bilgisiyle beraber erken okuryazarlık becerileri için de kullanılan bir yöntem haline gelmiştir (Arnold, Lonigan, Whitehurst, & Epstein, 1994; Lonigan & Whitehurst, 1998; Whitehurst vd., 1994; Whitehurst vd., 1999). Bu uygulama, ev, okul, bakımevi ve klinik gibi ortamlarda birebir, küçük grup ve büyük grup uygulamaları şeklinde yürütülmüş ve günümüze kadar etkisi birçok ortamda ve denek grubu üzerinde tespit edilmiştir (Barone, Chambuleyron, Vonnak, & Assirelli, 2019; Ergül vd., 2016; Kim & Riley, 2021; Sim & Berthelsen, 2014). Bu çalışmalar, farklı düzeyde gelişim özelliklerine sahip katılımcıların çeşitli becerileri üzerinde EKO'nun kısa ve uzun dönemli etkilerini ortaya koymuştur.

EKO, uluslararası literatürde bilinen ve uygulama sıklığı artan bir kanıt temelli müdahaleye dönüştükçe Türkiye'de de bilinmeye başlamıştır. EKO ilk olarak Kotaman (2007) tarafından deneysel bir müdahale olarak planlanmıştır. Kotaman (2007) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların alıcı dil becerileri, ebeveynlerin hikâye kitabı okumaya yönelik yeterlilikleri, ebeveynlerin etkileşimli okumaya yönelik ilgileri ve ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinde EKO'nun etkililiğini incelemiştir. Araştırmaya tipik gelişim gösteren 36-48 aylık 40 çocuk ile 40 ebeveyn dâhil edilmiştir. Araştırma sonucuna göre deney grubundaki çocukların alıcı dil becerileri ile ebeveynlerinin okuma yeterlikleri kontrol grubundakilere göre son testlerde önemli düzeyde artmıştır. EKO temelli deneysel müdahalelerin sayısı zamanla artmış, amaçlar ve bağımlı değişkenler çeşitlenmiştir. Bu sayede EKO'nun birçok farklı becerinin desteklenmesinde etkili bir yöntem olduğu kanıtlanmıştır (Acar Şengül, 2019; Altınkaynak, 2019; Bıçakçı, Er, & Aral, 2018; Bozkurt, 2019; Çetinkaya, Öksüz, & Öztürk, 2018; M. Efe & Temel, 2018; İlhan, 2019; Kerigan, 2018; Emine Kılınçcı, 2019; Yumuş, 2018). Türkiye'de EKO uygulamalarının etkililiğini tespit etmeyi amaçlayan çalışmaların sayısı arttıkça bu çalışmaları analiz etmeyi amaçlayan gözden geçirme araştırmaları da ortaya çıkmaya başlamıştır (Balıkçı & Görgün, 2022; Yurtbakan, 2020). Nitekim EKO çalışmalarının sayısının artması, bu konudaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesini zorunlu hâle getirmiştir.

Türkiye'deki EKO çalışmalarının gözden geçirildiği iki araştırma göze çarpmaktadır. Yurtbakan (2020) çalışmasında 2008-2018 yılları arasında EKO ile ilgili yurtdışında ve Türkiye'de yürütülmüş olan 113 çalışmayı incelemiştir. Yurtbakan (2020) bu tarihler arasında Türkiye'de yürütülmüş çalışmaların tamamını incelememiş ancak mevcut araştırma Türkiye'de yürütülmüş olan ilk EKO müdahalesinden 2023 yılının haziran ayına kadar yürütülmüş olan tüm müdahale çalışmalarını gözden geçirip birçok farklı değişken açısından incelemiştir. Nitekim Türkiye'de yapılmış olan deneysel çalışmaların önemli bir kısmı Yurtbakan (2020)'in analiz ettiği 2018 yılından sonra yürütülmüştür. Yurtbakan (2020) çalışmasında kullanılan analiz yöntemi sebebiyle hangi amacın, müdahalenin, sonucun veya önerinin hangi çalışmaya ait olduğu vurgulanmamıştır. Ancak, mevcut araştırma yapılmış olan çalışmaların analizini yaparken tüm çalışmaların özellikleri ile birlikte verildiği bir tablo sunmuş ve tabloların yorumlanmasında akademik çalışmalara atıfta bulunmuştur. Son olarak Yurtbakan (2020)'in çalışmasında katılımcıların özellikleri verilirken yalnızca dezavantajlı olup olmadıklarına değinilmiştir. Ancak, mevcut araştırma dezavantajlı katılımcıların dezavantajlı olma sebeplerini de yapmış olduğu analize dâhil etmiştir. Bu durumun, mevcut araştırmadan yararlanacak olan paydaşların Türkiye'de yapılmış olan çalışmaların hangi katılımcı gruplarla yapıldığı ve hangi gruplarla henüz hiç çalışmadığı hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye literatüründeki çalışmalarını analiz eden bir diğer araştırma olan Balıkçı and Görgün (2022) çalışmasında 2000-2020 yılları arasında uluslararası literatürde dil becerileri üzerinde EKO'nun etkililiğini araştıran çalışmaların analizi yapılmıştır. Araştırmaya Türkiye'de yürütülmüş olan yalnızca altı çalışma dâhil edilmiştir. Bu sayının Türkiye'deki müdahale programlarının eğilimlerini belirlemede yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Balıkçı and Görgün (2022) çalışmasında yalnızca dil becerilerinin gelişimini amaçlayan müdahale çalışmaları analiz edilmiştir. Ancak mevcut araştırma analiz yaparken yapılmış olan çalışmalarda hedeflenen tüm bağımlı değişkenleri analiz etmiş ve bulgular bölümünde bu değişkenleri detaylı olarak sunmuştur. Son olarak Balıkçı and Görgün (2022) çalışmasında yapılan analizler altı başlık altında sunulmuştur. Araştırmada analiz edilen çalışmaların genel özellikleri hakkında bilgiler verilmiş olsa da müdahale programlarının uzunluğu, oturum sayısı ve yürütülme tipi hakkında herhangi bir bilgi sunulmamıştır. Ancak mevcut araştırma çalışmalarının müdahale programlarının içeriğini incelemiş ve tablo ve grafiklerle detaylı olarak sunmuştur.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmada aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- EKO deneysel çalışmaların türü (makale veya tez) nedir?
- 2- EKO deneysel çalışmalarının yıllara göre dağılımları nasıldır?
- 3- EKO deneysel çalışmalarındaki bağımlı değişkenler nelerdir?
- 4- EKO deneysel çalışmaları hangi desenler kullanılarak yürütülmüştür?
- 5- EKO deneysel çalışmalarında kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
- 6- EKO deneysel çalışmalarındaki çalışma gruplarının özellikleri nasıldır?
- 7- EKO deneysel çalışmalarındaki müdahale programlarının yürütülme tipi nasıldır?
- 8- EKO deneysel çalışmalarındaki müdahale programlarının süre uzunluğu nasıldır?
- 9- EKO deneysel çalışmalarında elde edilen sonuçlar nasıldır?

1.2. Araştırmanın önemi

Giriş bölümünde değinilen ve özetlenen çalışmalardan farklı olarak bu araştırmaya Türkiye'de 2007-2023 yılları arasında yürütülmüş olan EKO temelli bütün deneysel çalışmalar dâhil edilmiştir. Türkiye'de yürütülmüş olan EKO temelli tüm deneysel makale ve tezlerin incelenmesi ve farklı değişkenlere göre araştırma eğilimlerinin belirlenmesi, bu konuda çalışacak olan araştırmacılara, akademisyenlere ve alandaki diğer tüm paydaşlara katkı sağlaması beklenmektedir. Bu araştırmanın gelecekte başta yurtiçinde yapılacak olan çalışmaların eğilimlerinin belirlenmesi olmak üzere yurtdışı araştırma eğilimlerinin belirlenmesinde de etkili olması beklenmektedir. Yaklaşık 20 yıllık EKO müdahalelerinin birçok açıdan incelenmesi ve ileride yapılacak olan çalışmaların hangi amaçlar içermesi, hangi bağımlı değişkenleri hedeflemesi, hangi katılımcı gruplarını dâhil etmesi, hangi yöntemleri kullanması, içerik ve uzunluklarının nasıl planlanması gerektiğine yönelik öneriler sunması açısından bu araştırmanın literatür için büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma, sistematik bir gözden geçirme çalışmasıdır. Sistemik gözden geçirme, eğitim alanındaki araştırmalarda kullanımı son yıllarda artan, farklı çalışmaları bir araya getirip, inceleyip, bu sayede araştırmacılara, politikacılara ve alandaki diğer paydaşlara kanıtlar sunan bir araştırma yöntemidir (Cohen, Manion, & Morrison, 2018). Her bir sistematik gözden geçirme çalışmasının araştırmaya dâhil etme ve araştırmanın dışında tutma gibi kriterleri içeren açık bir protokolü bulunmaktadır (Cohen, Manion, & Morrison, 2018). Bu protokol sayesinde araştırmadaki ön yargılar minimize edilir, tutarlı ve açık bir yaklaşımın benimsenmesi ile dikkatli sonuç ve önerilerin verilmesi sağlanır (Evans & Benefield, 2001).

Bu araştırmada, *anahtar kelime belirleme, tarama, kriterlere göre inceleme, araştırmaya dhl etme ve gözden geçirme* aşamalarını içeren bir protokol izlenmiştir. Bu protokol kapsamında öncelikle, anahtar kelimeler (*birlikte kitap okuma, evde kitap okuma, paylaşımlı kitap okuma, sesli kitap okuma, yetişkinle kitap okuma, etkileşimli kitap okuma, diyaloga dayalı kitap okuma, etkileşime dayalı kitap okuma*) belirlenmiştir. Anahtar kelimeler belirlendikten sonra ulusal ve uluslararası veri tabanları (YÖK Ulusal Tez Merkezi, Ulakbim, Dergi Park, ERIC, EbscoHost, Google Scholar vb.) ile alandaki bazı dergilerde (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi zel Eğitim Dergisi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Erken ocukluk alışmaları Dergisi, İlköğretim Online, Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, Eğitim ve Bilim, Kastamonu Eğitim Dergisi, Ana Dili Eğitimi Dergisi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erken ocukluk alışmaları Dergisi, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Electronic Turkish Studies, Kastamonu Eğitim Dergisi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ana Dili Eğitimi Dergisi) her bir anahtar kelime için detaylı bir tarama yapılmıştır. Uluslararası indekslerde tarama yapılırken anahtar kelimelerin İngilizce evirileri olan book reading together, book reading at home, shared book reading, reading aloud, reading book with adult, dialogical reading/interactive reading, book reading based on dialog, book reading based on interaction kullanılmıştır. Genel tarama sonucunda 130 civarı araştırmaya ulaşılmıştır. Tarama sonucunda elde edilen çalışmalar, dhl etme ve dışarıda tutma kriterleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Bu kriterler, Türkiye'deki etkileşimli kitap okuma çalışmaları 21. yüzyıldan itibaren başladığı için 2000-2023 zaman diliminin temel ölçüt olarak kabul edilmesi ve çalışmanın bir müdahale programının etkililiğinin test edilmesini içermesidir. Temel kriterlere ek olarak hem tez hem de makalesi bulunan çalışmalar aynı yöntem ve bulguları içeriyorsa yalnızca makale çalışmasına atıf yapılarak araştırmaya dhl edilmiştir. Geçerlik ve güvenirlik çalışması içeren tez çalışmalarında ise geçerlik ve güvenirlik bölümleri göz ardı edilmiş ve çalışmadaki deney süreci ve katılımcı bilgileri analiz edilmiştir. Son olarak EKO'nun tüm müdahale programının sadece bir kısmını oluşturduğu çalışmalarda, çalışmanın yalnızca EKO'yu içeren bölümü ve bu bölümdeki yöntem ile bulgular analiz sürecine dhl edilmiştir. İncelenen 130 alışma içerisinde, belirlenen kriterleri sağlayan 48 çalışma bu araştırmaya dhl edilmiştir. Araştırmaya dhl edilen çalışmalar gözden geçirilerek bulgular sunulmuştur.

2.2. Güvenirlik

Araştırmaya dhl edilen çalışmaların 16 tanesi (%30) rastgele yöntemle seçilmiştir. Analiz için çalışmanın kaynakçası (yazar ismi ve yıl), çalışmanın türü, bağımlı değişken, katılımcı grup, yöntem, veri toplama araçları, müdahalenin yürütülme tipi, müdahalenin uzunluğu ve sonuçların bulunduğu dokuz stnlk bir form hazırlanmıştır. Belirlenen alışmalar öncelikle araştırmacı tarafından gözden geçirilmiş ve stnlardaki kriterler doldurulmuştur. Daha sonra bu formun boş hali Word, araştırmalar ise PDF formatında olmak üzere özel eğitim alanında doktora yapmakta olan ve daha önce çalışmalarında güvenirlik analizi yapmış olan bir kodlayıcıya (araştırma görevlisi) verilmiştir. Kodlayıcıya araştırmanın amacı açıklanmamış, yalnızca verilmiş olan çalışmaları gözden geçirerek stnlarda belirlenmiş olan kriterleri doldurması istenmiştir. Daha sonra kodlayıcı bağımsız bir biçimde çalışmaları analiz etmiş ve stnları doldurmuştur. Kodlamacılar arası güvenirlik katsayıları hesaplanırken Kodlamacılar arası görüş birliği/Kodlamacılar arası görüş birliği + Kodlamacılar arası görüş ayrılığı X 100" (Tekin-İftar & Kırcaali-İftar, 2012) formülünden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın kodlamacılar arası güvenirlik katsayısı %98,56 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Araştırmanın Etik İlkeleri

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri geerleştirilmemiştir. Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için

Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

3. BULGULAR

3.1. Çalışmaların Özellikleri

Müdahale programı içeren çalışmaların literatüre geniş ve detaylı bir çerçevede sunması için sekiz kategoride analizler yapılmıştır. Çalışmaların özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Müdahale Programlarının Özellikleri

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Kotaman (2007)	Doktora Tezi	Çocukların alıcı dil becerileri, ebeveynlerin hikâye kitabı okumaya yönelik yeterlilikleri, ebeveynlerin etkileşimli okumaya yönelik ilgileri, ebeveyn çocuk ilişkisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Peabody Resimli Kelime Testi, Ana-Babaların Hikâye Kitabı Okumalarına İlişkin Öz Yeterlilik Ölçeği, Görüşme Soruları/Formu, Haftalık Okuma Kontrol Listesi	Tipik gelişim gösteren 36-48 aylık 40 çocuk ile 40 ebeveyn	Birebir müdahale	Yedi hafta	Alıcı dil becerileri ile ebeveynlerin yeterlilikleri üzerinde etkili
Kotaman (2013)	Makale	Çocukların alıcı dil becerileri ve okumaya yönelik tutumları	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Peabody Resimli Kelime Testi, Okul Öncesinde Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği	Tipik gelişim gösteren 36-48 aylık 40 çocuk ile 40 ebeveyn	Birebir müdahale	Yedi hafta	Alıcı dil becerileri ile okumaya yönelik tutumları üzerinde etkili
Akoğlu, Ergül, ve Duman (2014)	Makale	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri	Ön test - son test kontrol grupsuz deneysel desen	Denver Gelişimsel Tarama Testi, Peabody Resim Kelime Testi, Doğal Dil Örneği Alma	Korunmaya muhtaç 48-60 aylık 9 çocuk	Küçük grup müdahalesi	Altı hafta	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde etkili
Şimşek ve Isıkoglu Erdogan (2015)	Makale	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Türkçe Erken Dil Gelişim Testi	Düşük sosyoekonomi k düzeydeki 60-73 aylık 46 çocuk	Küçük grup müdahalesi	Dört hafta	Alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde etkili

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Ergül vd. (2016)	Makale	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri, yazı farkındalığı, sesbilgisel farkındalığı ve ebeveyn ve öğretmenlerin etkileşimli davranışları	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Türkçe Erken Dil Gelişim Testi, Türkçe Alıcı ve İfade Edici Dil Testi, Yazı Farkındalığı Testi, Sesbilgisel Farkındalık Testi, Uyarlanmış Etkileşimli Davranış Kontrol Listesi	Düşük sosyoekonomi k düzeydeki ortalama yaşı 69,2 olan 112 çocuk, 6 öğretmen ve 56 ebeveyn	Büyük grup, küçük grup ve birebir müdahale	Yedi hafta	Çocukların dil becerileri, yazı ve sesbilgisel farkındalıkları ile ebeveyn ve öğretmenlerin etkileşimli davranışları üzerinde etkili
Çelebi Öncü (2016)	Makale	Çocukların sosyal durumlara yaklaşım biçimleri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Etkileşimli Kitap Okuma Değerlendirme Formu	Tipik gelişim gösteren 60-66 aylık 40 çocuk ve 20 ebeveyn	Birebir müdahale	Üç hafta	Sosyal olguları anlama ve uygun çözüm yolları bulma üzerinde etkili
Tetik ve Işıkoğlu Erdoğan (2017)	Makale	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Marmara Dil Gelişim Ölçeği, Peabody Resim-Kelime Testi	Tipik gelişim gösteren 48-60 aylık 104 çocuk	Küçük grup müdahalesi	10 hafta	Alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde etkili

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
İşıkoğlu Erdoğan, Şimşek ve Canbeldek (2017)	Makale	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri, çocuklar ve ebeveynler arasındaki etkileşim, birlikte okuma süreci	Karma desen	Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL), görüşme soruları, günlük okuma formları	Tipik gelişim gösteren 48-60 aylık 32 çocuk ve 32 ebeveyn	Birebir müdahale	Altı hafta	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim ile günlük birlikte okuma rutinleri üzerinde etkili
Şimşek ve Işıkoğlu Erdoğan (2017)	Makale	Çocukların ifade edici dil becerileri	Ön test – son test kontrol grupsuz deneysel desen	Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi, Doğal Dil Örneği Alma	Tipik gelişim gösteren 48-66 aylık 18 çocuk	Küçük grup müdahalesi	10 Hafta	İfade edici dil ve cümle yapısı üzerinde etkili
Bıçakçı, Er ve Aral (2017)	Makale	Çocukların dil becerileri ve bilişsel becerileri ile ebeveynlerin etkileşimli okuma becerileri	Yarı-yapılandırılmış görüşme	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren 46-62 aylık 7 çocuk ve 7 ebeveyn	Birebir müdahale	Dokuz hafta	Dil, bilişsel gelişim ve annelerin okuma becerileri üzerinde etkili

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Ergül, Akoğlu, Karaman ve Sarica (2017)	Makale	Çocukların ilerdeki okuma becerileri	Yarı deneysel desen izleme çalışması	Sözcük Okuma Değerlendirme Aracı, Metin Okuma Değerlendirme Aracı, Okuduğunu Anlama Değerlendirme Aracı	Düşük sosyoekonomik düzeydeki ortalama 84 aylık 145 çocuk	Büyük grup, küçük grup ve birebir müdahale	Yedi hafta	Okuma becerileri üzerinde etkili
Halat (2017)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların paylaşma, iş birliği ve sorumluluk değer davranışları	Ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu deneysel desen	Okul Öncesi Değerler Ölçeği, Aile Formu, Öğretmen Formu, Çocuk Formu	Tipik gelişim gösteren 60-72 aylık 40 çocuk, 40 ebeveyn ve iki öğretmen	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Paylaşma, iş birliği ve sorumluluk değer davranışları üzerinde etkili
Bıçakçı vd. (2018)	Makale	Çocukların dil becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Denver II Gelişimsel Tarama Testi, Brigance Erken Gelişim Envanteri II	Tipik gelişim gösteren 46-62 aylık 14 çocuk ve 14 ebeveyn	Birebir müdahale	Dokuz hafta	Dil becerileri üzerinde etkili
M. Efe ve Temel (2018)	Makale	Çocukların yazı farkındalığı becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu yarı deneysel	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA)	Düşük sosyoekonomik düzeydeki 48-66 aylık 23 çocuk	Büyük grup müdahalesi	10 hafta	Yazı farkındalığı üzerinde etkili
Çetinkaya vd. (2018)	Makale	Çocukların kelime haznesi	Ön test - son test kontrol gruplu yarı deneysel desen	Resimli öykü kitapları, hikâye küpleri	4. sınıfa giden düşük sosyoekonomik düzeydeki 38 çocuk	Büyük grup müdahalesi	11 Hafta	Kelime haznesi üzerinde etkili

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Kerigan (2018)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların paylaşma, yardımlaşma, iş birliği, empati ve arkadaşlık becerileri	Karma desen	Okul Öncesinde Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Beceri İçeren Davranışları Değerlendirme Kartları, ailelerden gelen kısa mektuplar	Tipik gelişim gösteren 48-60 aylık dokuz çocuk	Küçük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Sosyal beceriler üzerinde etkili
Yumuş (2018)	Doktora Tezi	Ebeveynlerin paylaşımlı kitap okuma uygulamaları, bebeklerin dil ve erken okuryazarlık becerileri	Ön test son test kontrol gruplu deneysel desen	Paylaşımlı kitap okuma becerileri Değerlendirme Ölçeği, Bebeklik Dönemi Paylaşımlı Kitap Okuma Beceri Gelişimi Değerlendirme Formu, Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TİGE)	Tipik gelişim gösteren 8-24 aylık 20 çocuk ve 20 ebeveyn	Birebir müdahale	10 hafta	Ebeveynlerin paylaşımlı kitap okuma uygulamaları , bebeklerin dil gelişimleri ve erken okuryazarlık becerileri üzerinde etkili
Aslan (2018)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların sözcük bilgisi, yazı farkındalığı, harf bilgisi ve dinlediğini anlama becerileri	Tek denekli deneysel desen	Yazı Farkındalığı Kontrol Listesi, Erken Okuryazarlık Testi (EROT)	Hafif düzeyde zihinsel yetersizlikten etkilenmiş 48-72 aylık üç çocuk, yazı farkındalığı düşük 48-72 aylık 15 çocuk	Küçük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Sözcük bilgisi, yazı farkındalığı, harf bilgisi, dinlediğini anlama becerileri üzerinde etkili

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Altınkaynak (2019)	Makale	Çocukların yazı farkındalığı ve sesbilgisel farkındalığı	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Fonolojik Farkındalık Ölçeği, Okul Öncesi Sözcük ve Yazı Farkındalığı Değerlendirme Aracı	Tipik gelişim gösteren 34 okul öncesi dönem çocuğu	Birebir müdahale	10 hafta	Yazı ve sesbilgisel farkındalık becerileri üzerinde etkili
Acar Şengül (2019)	Doktora Tezi	Çocukların ifade edici dil sözcük kazanımları ve ev erken okuryazarlık ortamları	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Türkçe İletişim Davranışları Gelişim Envanteri (TİGE), Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği	Gelişimsel dil gecikmesine sahip 29-36 aylık 13 çocuk	Birebir müdahale	Sekiz hafta	Dil gelişimi ve ev erken okuryazarlık ortamı üzerinde etkili
Bozkurt (2019)	Doktora Tezi	Çocukların dinlediğini anlama becerileri	Eylem Araştırması	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA), Peabody Resim Kelime Testi, Yanlış Analizi Envanteri	Tipik gelişim gösteren ilkökul birinci sınıfa devam eden tipik gelişim gösteren iki çocuk ve iki yetişkin	Birebir müdahale	Dört hafta	Öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerinde etkili
İlhan (2019)	Yüksek Lisans Tezi	Öğrencilerin temel dil becerileri ve yazım kuralları farkındalığı	Karma Desen	Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ), Yazım Kuralları Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren ilkökul birinci sınıfa devam eden 35 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Alıcı ve ifade edici dil becerileri ile yazım kuralları farkındalığı üzerinde etkili

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Karadoğan (2020)	Yüksek Lisans Tezi	Öğrencilerin okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumları	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Başarı Testi, Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği	Tipik gelişim gösteren ilkökul ikinci sınıfa devam eden 40 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumlar üzerinde etkili
Yalavaç (2020)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların sesbilgisel farkındalığı, yazı farkındalığı, dinlediğini anlama becerisi, görselleri eşleştirme becerisi, yazı yazma öncesi becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA)	Tipik gelişim gösteren 4-5 yaşındaki 36 çocuk ve ebeveynleri	Birebir müdahale	Altı hafta	Erken okuryazarlık becerileri üzerinde etkili
Hafızoğlu Çelik, Er ve Yıldız Bıçakçı (2020)	Makale	Çocukların dil becerileri	Karma desen	Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren 20 - 32 aylık 5 çocuk ve anneleri	Birebir müdahale	10 hafta	Nitel bulgulara göre çocukların dil gelişimi üzerinde etkili değil Nitel bulgulara göre çocukların dil gelişimi üzerinde etkili

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Yılmaz, Özen Uyar ve Aktaş Arnas (2020)	Makale	Çocukların duyguları anlama becerisi, annelerin etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşleri	Karma desen	Denham Duygu Anlama Testi, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren 48-60 aylık 49 çocuk ve anneleri	Birebir müdahale	Altı hafta	Duygu anlama becerileri üzerinde etkili
Yurtbakan, Erdoğan ve Erdoğan (2020)	Makale	Öğrencilerin okuma motivasyonu ve etkileşimli okuma hakkındaki görüşleri	Ön test - son test kontrol grupsuz deneysel desen	Okuma Motivasyonu Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren 15 dördüncü sınıf öğrencisi	Büyük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Okuma motivasyonu ve isteği üzerinde etkili
Akemoğlu (2021)	Makale	Otizmlili çocukların dil ve iletişim becerileri	Tek denekli deneysel desen	Resimli çocuk kitabı	Otizm spektrum bozukluğu olan 36-60 aylık 3 çocuk ve ebeveynleri	Birebir müdahale	10 oturum	Etkileşimsel stratejileri kullanma sıklığı ve iletişim başlatma ve iletişime yanıt verme davranışları üzerinde etkili
Emine Kılınççı, Acer ve Bayraktar (2021)	Makale	Çocukların öyküleme ve resimleme becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Öyküleme Becerileri Değerlendirme Rubriği, Resimleme Becerileri Değerlendirme Rubriği	Tipik gelişim gösteren 60 - 72 aylık 22 çocuk	Büyük grup müdahalesi	12 hafta	Öyküleme ve resimleme becerileri üzerinde etkili

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Aktaş (2021)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların problem çözme becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Problem Çözme Becerisi Ölçeği	Tipik gelişim gösteren okul öncesi dönemdeki 18 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Problem çözme becerileri üzerinde etkili
Çelik (2021)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların yazı farkındalığı, dinlediğini anlama becerisi ve ev erken okuryazarlık ortamı	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA), Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği (EVOK), Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren okul öncesi dönemdeki 50 çocuk ve ebeveynleri	Birebir müdahale	12 hafta	Yazı farkındalığı, öyküyü anlama becerileri ve ev erken okuryazarlık ortamı üzerinde etkili
Durmaz ve Çetinkaya (2022)	Makale	Çocukların hikâye anlatma becerisi üçüncü sınıf öğrencilerinin hikâye anlatma becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Resimli çocuk kitabı, ses kayıt cihazı	Tipik gelişim gösteren ilkokul üçüncü sınıfa devam eden 49 çocuk	Büyük grup müdahalesi	12 hafta	Kelime sayısı, kelime çeşitliliği ve cümle anlam ünitesi üzerinde etkili
Sezer and Güven (2022)	Makale	Öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Okuma metni, Dinlediğini Anlama Başarı Testi	Tipik gelişim gösteren ilkokul üçüncü sınıfa devam eden 45 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Dinlediğini anlama becerileri üzerinde etkili

Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Akça ve Tanju Aslışen (2022)	Makale	Çocukların alıcı dil becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Peabody Resim Kelime Testi	Okul öncesi dönemdeki 32 göçmen (Suriyeli) çocuk	Küçük grup müdahalesi	Beş hafta	Alıcı dil becerileri üzerinde etkili
Uğur ve Tavşanlı (2022)	Makale	Öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Okuduğunu Anlama Başarı Testi	Düşük sosyoekonomi k düzeydeki ilkokul dördüncü sınıfa giden 50 çocuk	Büyük grup müdahalesi	10 hafta	Okuduğunu anlama becerileri üzerinde etkili
Nazlınur Çetin (2022)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların yazı farkındalığı ve dinlediğini anlama becerisi	Karma desen	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA)	Tipik gelişim gösteren 60-72 aylık 31 çocuk	Büyük grup müdahalesi	10 hafta	Yazı farkındalığı ve dinlediğini anlama becerileri üzerinde etkili
Cingi (2022)	Doktora Tezi	Çocukların yaratıcılık becerisi	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (EPoC), Torrance Yaratıcı Düşünce Testinin Şekilsel Formu	Tipik gelişim gösteren 60-72 aylık 26 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Yaratıcılık becerileri üzerinde etkili

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Taştekin (2022)	Yüksek Lisans Tezi	Öğrencilerin prozodik okuma becerisi, okuma hızı, okuduğunu anlama becerisi ve okumaya yönelik tutumları	Eylem araştırması	Yanlış Analiz Envanteri, Okuduğunu Anlama Testi, Prozodik Okuma Ölçeği, Okuma Tutum Ölçeği	Tipik gelişim gösteren 19 ilkokul üçüncü sınıf öğrencisi	Büyük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumlar üzerinde etkili değil okuma hızı ve prozodik okuma üzerinde etkili
İşlekler (2022)	Yüksek Lisans Tezi	Öğrencilerinin bilim insanı imajları	Nitel araştırma deseni	Bir Bilim İnsanı Çiz Testi, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Tipik gelişim gösteren 12 ilkokul ikinci sınıf öğrencisi	Büyük grup müdahalesi	İki hafta	Bilim insanı imajı üzerinde etkili
Efe (2022)	Doktora Tezi	Öğrencilerin eleştirel okuma, okuduğunu anlama ve okuma motivasyonu	Karma desen	Okuduğunu Anlama Başarı Testi, Eleştirel Okuma Testi, Okuma Motivasyonu Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme, Araştırmacı Günlüğü, Öğrenci Günlükleri	Tipik gelişim gösteren 40 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi ve iki öğretmen	Büyük grup müdahalesi	12 hafta	Okuduğunu anlama becerileri, eleştirel okuma ve okuma motivasyonu üzerinde etkili

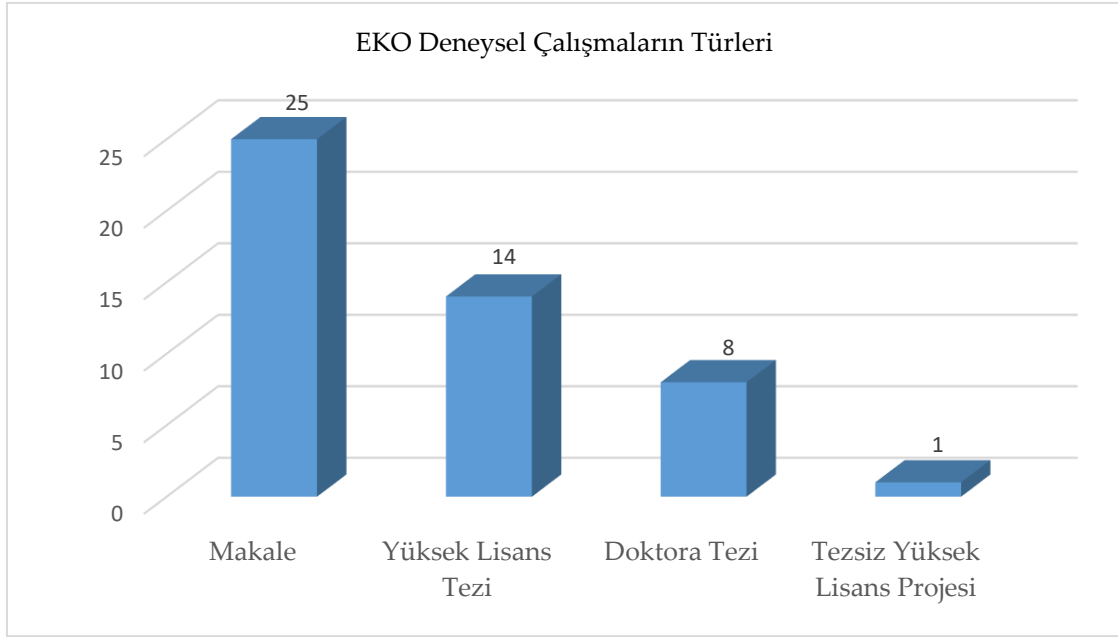
Türkiye'deki Etkileşimli Kitap Okuma Müdahaleleri: Sistematik Bir Gözden Geçirme
(Dialogic Reading Interventions in Türkiye: A Systematic Review)

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sonuç
Taş (2022)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların sesbilgisel farkındalığı, yazı farkındalığı, dinlediğini anlama becerisi, görselleri eşleştirme becerisi, yazı yazma öncesi becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı (EOBDA)	Tipik gelişim gösteren 48-72 aylık 53 çocuk ve 19 ebeveyn	Büyük grup müdahaleleri	Sekiz hafta	Erken okuryazarlık becerileri üzerinde etkili
Gaspik (2022)	Yüksek Lisans Tezi	Çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL), Sessiz Kitap Tekniği	Tipik gelişim gösteren 60-72 aylık 45 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Dil becerileri üzerinde aynı düzeyde etkili
Özdemir ve Kurnaz (2022)	Makale	Öğrencilerinin problem çözme becerileri	Eylem araştırması	Araştırmacı Günlüğü, Öğretmen Gözlem Formu, Örnek Olay Formu, Ürün Değerlendirme Formu, Süreç Değerlendirme Formu	Tipik gelişim gösteren altı ilkokul ikincisi sınıf öğrencisi	Küçük grup müdahalesi	Altı hafta	Problem çözme becerileri üzerinde etkili
Kavcar (2022)	Tezsiz Yüksek Lisans Projesi	Çocukların sesbilgisel farkındalık becerileri	Eylem araştırması	Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracının (EOBDA)	Tipik gelişim gösteren 48-66 aylık 12 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Altı hafta	Sesbilgisel farkındalık üzerinde etkili
Yurtbakan ve Yurtbakan, 2022)	Makale	Ebeveynlerin okuma deneyimleri	Nitel araştırma deseni	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Okul öncesi dönem çocuğu olan 7 ebeveyn ve çocukları	Birebir müdahale	Yedi hafta	Empati duygularını ve hayal dünyasını geliştirici. Bilişsel, duygusal ve

İsim ve Yıl	Tür	Bağımlı Değişken	Desen	Veri Toplama Aracı	Çalışma Grubu	Yürütülme Tipi	Süre Uzunluğu	Sosyal açıdan güçlendirici. Sonuç
Tuncer (2023)	Doktora Tezi	Çocukların bilişsel bakış açısı alma becerileri	Ön test - son test kontrol gruplu deneysel desen	Erken Çocuklukta Bilişsel Bakış Açısı Alma Testi (EBAT)	Tipik gelişim gösteren 60-72 aylık 20 çocuk	Büyük grup müdahalesi	Sekiz hafta	Bilişsel bakış açısı alma becerisi üzerinde etkili
Yazıcı Çetin (2023)	Yüksek Lisans Tezi	Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sözcük dağarcığı	Tek denekli deneysel desen	Hedef Kelimeler Beceri Kayıt Formu	Otizm spektrum bozukluğu olan 48-72 aylık 3 çocuk	Birebir müdahale	Altı hafta	Sözcük dağarcığı üzerinde etkili
Aslan (2023)	Doktora Tezi	Çocukların ev erken okuryazarlık ortamı (EVOK), sözcük dağarcığı, sesbilgisel farkındalığı, yazı farkındalığı, dinlediğini anlama becerisi ve harf bilgisi	Rastgele Kontrol Edilen Deneysel Desen	Erken Okuryazarlık Testi (EROT), Yazı Farkındalığı Becerilerini Değerlendirme Aracı (YAFDA), Ev Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (EVOK), Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Düşük sosyoekonomik durumdaki 48-60 aylık 50 çocuk ve ebeveynleri	Birebir müdahale	12 hafta	Erken okuryazarlık ve ev erken okuryazarlık üzerinde etkili

3.2. Çalışmaların Türü

Çalışmaların türüne bakıldığında, makale sayısının 25 ile en fazla akademik yayın türü olduğu görülmüştür. Yüksek lisans tez sayısının 14, doktora tez sayısının ise sekiz olduğu belirlenmiştir. Son olarak tezsiz yüksek lisans proje sayısının ise bir olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. EKO deneysel çalışmaların türleri

3.3. Çalışmaların Yılı

Çalışmaların yayın yıllarına bakıldığında, 14 çalışma (ile en çok çalışmanın 2022 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Bunu altışar çalışma ile 2017 ve 2018 yılları takip etmiştir. Kalan çalışmalar içerisinde beş tanesi 2020 yılında, dörder tanesi 2021 ve 2019 yıllarında, üç tanesi 2023 yılında yapılmıştır. Son olarak iki çalışmanın 2016, bir çalışmanın 2015, bir çalışmanın 2014, bir çalışmanın 2013 ve bir çalışmanın da 2007 yılında yayımlandığı görülmüştür.

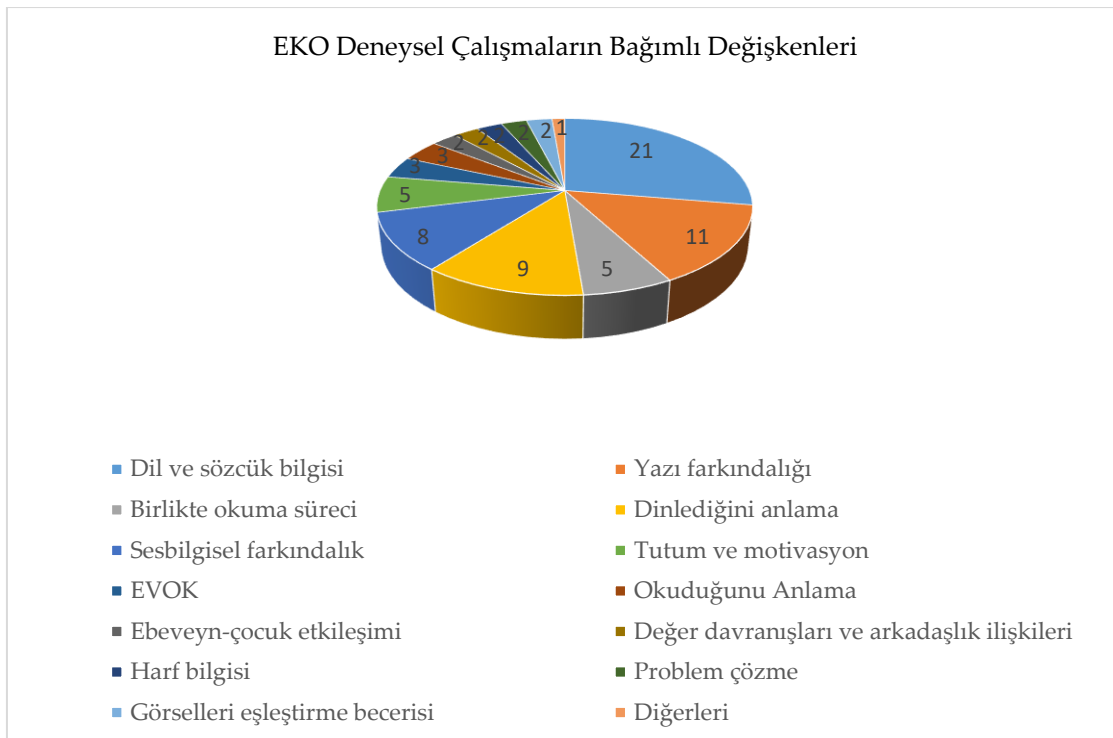

Şekil 2. EKO deneysel çalışmaların yıllara göre dağılımı

3.4. Çalışmaların Bağımlı Değişkeni

Üzerinde müdahale programlarının etkililiği test edilmeye çalışılan bağımlı değişkenlere bakıldığında, 21 çalışma ile en fazla dil ve sözcük bilgisi becerilerinin hedeflendiği görülmektedir. Sırasıyla 11 çalışmada

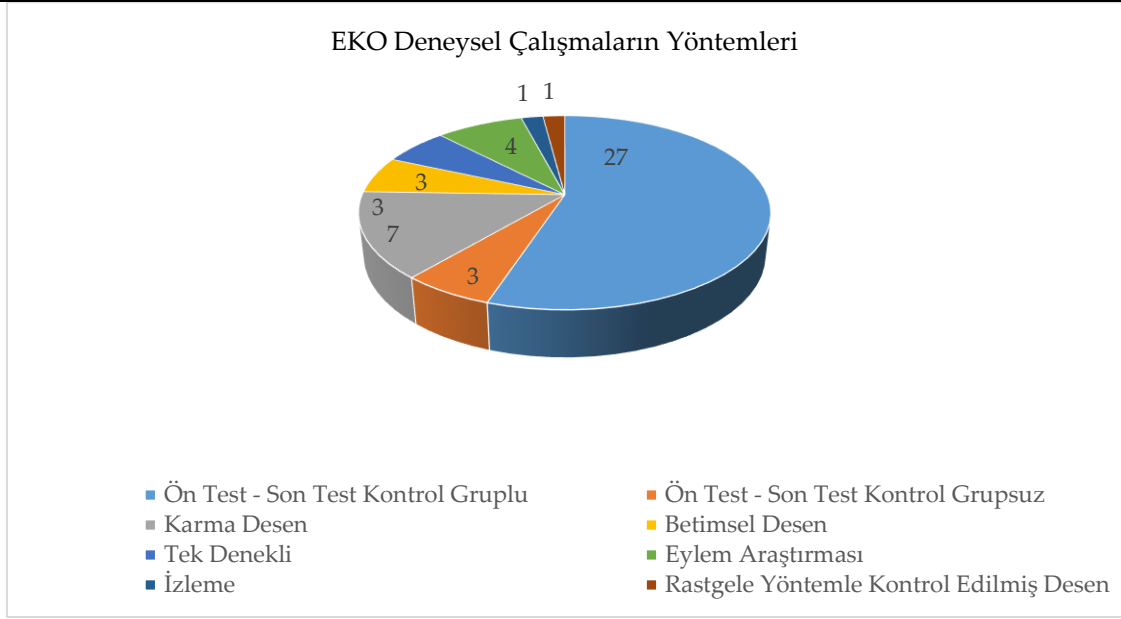
müdahale programlarının çocukların yazı farkındalığı becerisine olan etkileri ve dokuz çalışmada çocukların dinlediğini anlama becerisine olan etkileri incelenmiştir. Sekiz çalışmada sesbilgisel farkındalık becerisine olan etkileri, beşer çalışmada birlikte okuma sürecine olan etkileri ve çocukların okumaya yönelik tutum ve motivasyonlarına olan etkileri, üçer çalışmada çocukların ev erken okuryazarlık ortamına etkileri ve çocukların okuduğunu anlama becerilerine etkileri araştırılmıştır. Daha sonra, ikişer çalışmada çocuklar ve ebeveynler arasındaki ilişki ve etkileşime olan etkileri, çocukların değer davranışları ile arkadaşlık becerilerine olan etkileri, çocukların harf bilgisine etkileri, çocukların problem çözme becerisine etkileri ve çocukların görselleri eşleştirme becerisine olan etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak birer çalışmada ebeveynlerin okumaya yönelik yeterlilikleri, çocukların sosyal durumlara yaklaşım biçimleri, çocukların bilişsel becerileri, çocukların gelecekteki okuma becerileri, ebeveynlerin etkileşimli kitap okumaya yönelik ilgileri, çocukların resimleme becerisi, çocukların öyküleme becerisi, çocukların bilişsel bakış açısı alma becerisi, çocukların yazmaya hazırlık becerileri, eleştirel okuma becerisi, çocukların prozodik okuma becerisi, çocukların okuma hızı, çocukların bilim insanı imajları, çocukların yaratıcılık becerisi, ebeveynlerin etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşleri, çocukların etkileşimli okuma hakkındaki görüşleri ve çocukların hikâye anlatma becerisi üzerinde müdahale programlarının etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 3. EKO deneysel çalışmalarının bağımlı değişkenleri

3.5. Çalışmaların Deseni

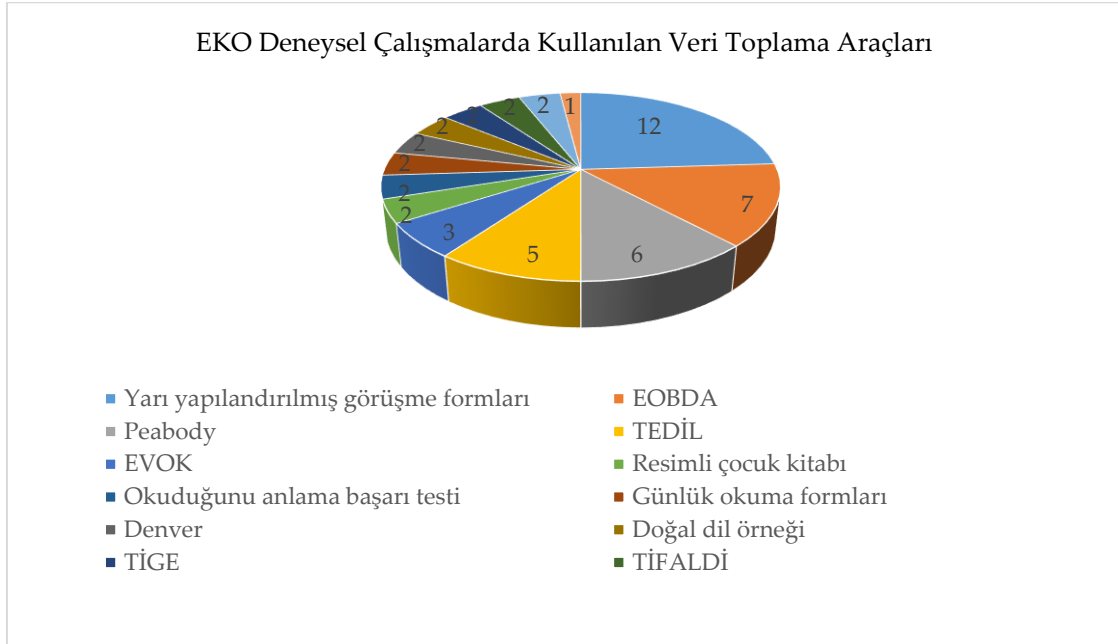
Çalışmaların yürütüldüğü desenlere bakıldığında 27 ile en fazla ön test - son test kontrol gruplu deneysel desenin tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra yedi çalışmada karma desen, dört çalışmada eylem araştırması, üçer çalışmada ise ön test - son test kontrol grupsuz deneysel desen, betimsel araştırma deseni ve tek denekli deneysel desen (kullanılmıştır. Son olarak birer çalışmada rastgele kontrol edilen deneysel desene (Randomized Controlled Trial - RCT) ve izleme desenine başvurulmuştur.

Şekil 4. EKO Deneysel Çalışmaların Yöntemi

3.6 Çalışmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçları

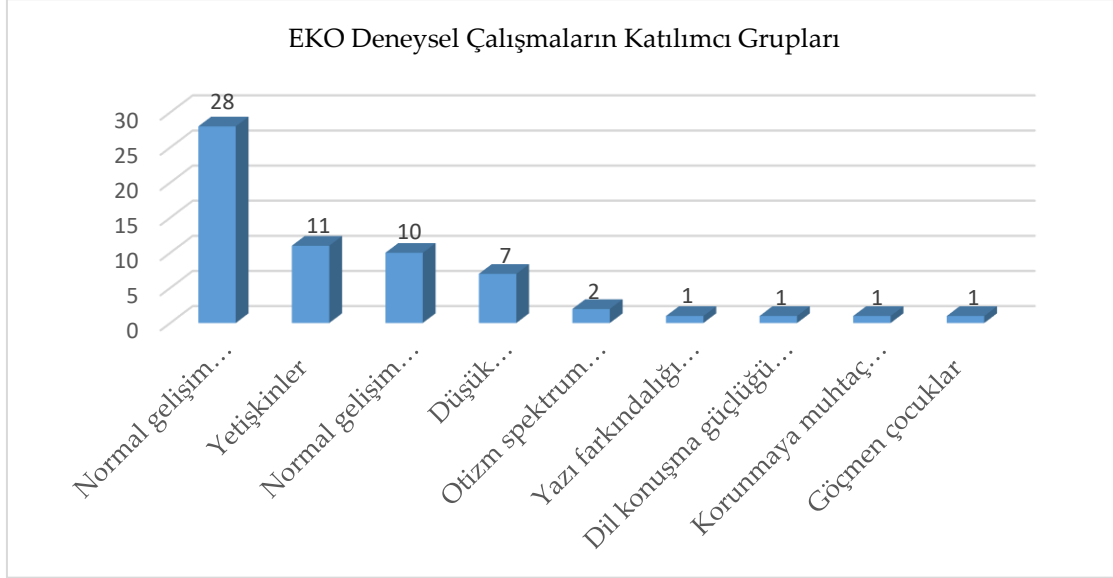
Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde, 12 çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Tüm araştırmalarda kullanılan formlar araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve birbirinden farklı formlardır. Yedi çalışmada Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA), altı çalışmada Peabody Resimli Kelime Testi ve beş çalışmada Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) kullanılmıştır. Üç çalışmada Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği (EVOK) kullanılmıştır. Daha sonra ikişer çalışmada resimli çocuk kitabı, Okuduğunu Anlama Başarı Testi, Denver Gelişimsel Tarama Testi, doğal dil örneği alma, günlük okuma formları, Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TİGE), Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ), Erken Okuryazarlık Testi (EROT) kullanılmıştır. Birer çalışmada ise Tablo 1'de belirtilen diğer veri toplama araçları kullanılmıştır.

Şekil 5. EKO Deneysel Çalışmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.7. Çalışmaların Katılımcıları

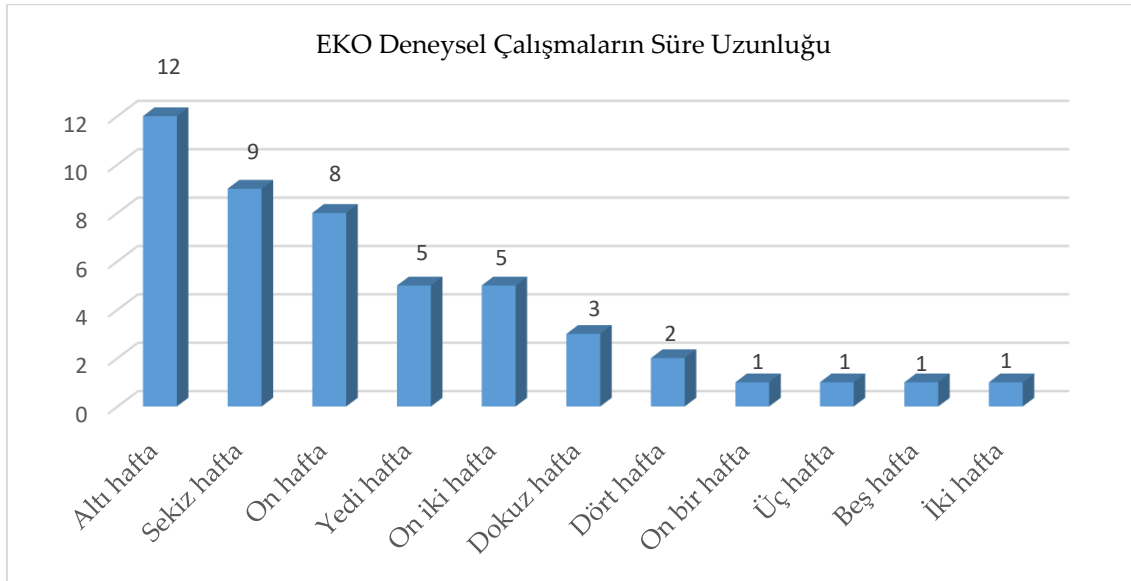
Gözden geçirilen çalışmalardan 28 tanesine tipik gelişim gösteren okul öncesi dönemdeki çocuklar dâhil edilmiştir. Çalışmalardan 11 tanesine yetişkinler ve 10 tanesine ise tipik gelişim gösteren ilkökul çocukları dâhil edilmiştir. Ayrıca çalışmalardan yedi tanesine düşük sosyoekonomik (SED) gruptaki okul öncesi veya okul dönemi çocuklar, iki tanesine ise otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar dâhil edilmiştir. Son olarak birer çalışmaya korunmaya muhtaç çocuklar, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuklar, yazı farkındalığı düşük olan çocuklar, dil gelişim geriliği olan çocuklar ve göçmen çocuklar dâhil edilmiştir.

Şekil 6. EKO deneysel çalışmaların katılımcı grupları

3.8 Çalışmalardaki Müdahale Programlarının Uzunluğu

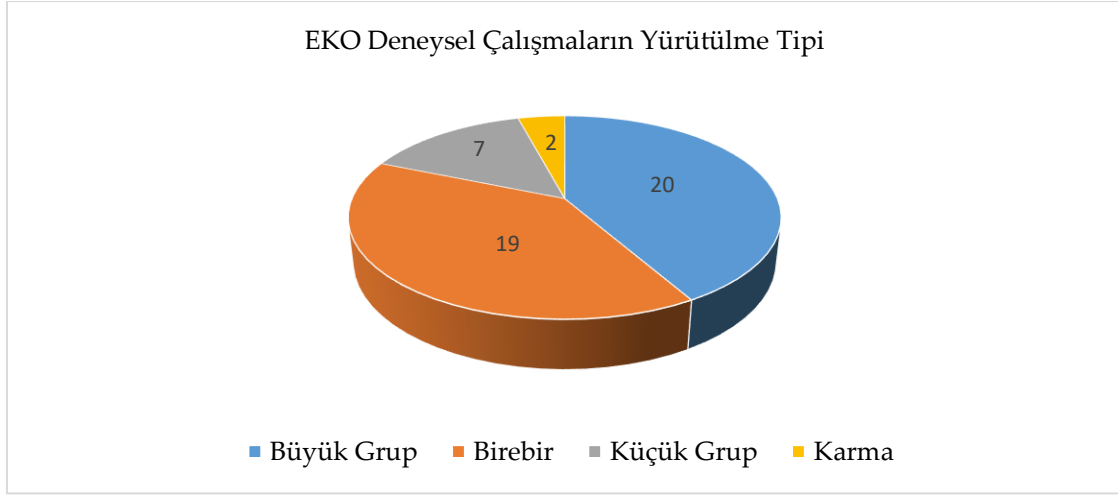
Müdahale programlarının süre uzunluğuna bakıldığında, 12 çalışma ile en çok altı haftalık müdahale programı yürütüldüğü belirlenmiştir. Daha sonra en çok sırasıyla dokuz çalışma ile sekiz haftalık, sekiz çalışma ile 10 haftalık müdahaleler yürütülmüştür. Ayrıca, beşer çalışma ile yedi haftalık ve 12 haftalık müdahaleler yürütülmüştür. Son olarak üç çalışma ile dokuz haftalık, iki çalışma ile dört haftalık, birer çalışma ile iki haftalık, üç haftalık, beş haftalık ve 11 haftalık müdahaleler yürütülmüştür.

Şekil 7. EKO deneysel çalışmaların süre uzunluğu

3.9. Çalışmalardaki Müdahale Programlarının Yürütülme Tipi

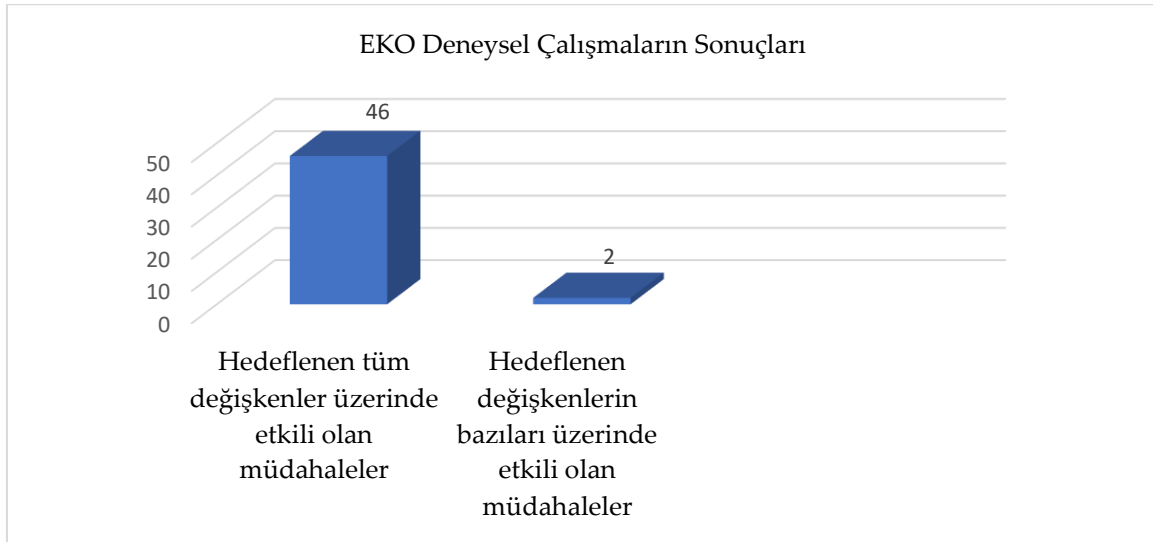
Müdahale programlarının yürütülme tipine bakıldığında EKO'nun 20 çalışma ile en çok büyük grup müdahalesi olarak yürütüldüğü belirlenmiştir. Daha sonra EKO 19 çalışmada birebir müdahale olarak yedi çalışmada küçük grup müdahalesi olarak yürütülmüştür. Son olarak iki çalışmada hem birebir, hem küçük hem de büyük grup müdahalesi olarak yürütülmüştür.

Şekil 8. EKO deneysel çalışmaların yürütülme tipi

3.10. Çalışmaların Sonuçları

Çalışmaların tamamına yakınında bağımlı değişkenler üzerinde müdahale programlarının etkili olduğuna yönelik kanıtlar elde edilmiştir. Yalnızca, birer çalışmada müdahale programlarının katılımcıların dil becerileri ve okuduğunu anlama ile okumaya yönelik tutumları üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Ancak her iki çalışmada da müdahale programlarının çalışma kapsamında hedeflenen başka değişkenler üzerinde etkili olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir.

Şekil 9. EKO deneysel çalışmaların sonuçları

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, Türkiye’de yürütülmüş olan EKO müdahale programlarının sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Türkiye’de yapılmış olan 48 deneysel çalışma, çalışmanın yılı, türü, bağımlı değişkeni, katılımcıları, deseni, veri toplama araçları, yürütülme tipi, uzunluğu ve sonuçları gibi birçok farklı değişken göz önünde bulundurularak analiz edilmiş ve bulgular elde edilmiştir.

Bu araştırmanın birinci önemli bulgusu, üzerinde müdahale programlarının etkililiği test edilmeye çalışılan bağımlı değişkenlerle ilgilidir. Bağımlı değişkenlere bakıldığında 21 çalışma ile en fazla dil ve sözcük bilgisi becerilerinin hedeflendiği görülmektedir. Özellikle alanda yapılmış olan ilk çalışmalar dil ve sözcük bilgisi becerilerini hedeflemiştir. Zaman içerisinde yapılmış olan çalışmaların sayısı arttıkça EKO’nun farklı değişkenler üzerindeki etkisi de test edilmeye başlanmıştır. Bu değişkenlerden bazıları, erken okuryazarlık becerileri, okuma becerileri, sosyal uyum, davranış, ebeveyn-çocuk etkileşimi gibi bağımlı değişkenlerdir. Bu da Türkiye çalışmalarında gerçekleşen bağımlı değişken seçimindeki değişimin ve çeşitliliğin uluslararası literatür ile benzer bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir. Nitekim uluslararası literatürde de EKO’nun önce dil becerileri (Arnold & Whitehurst, 1994; Hargrave & Sénéchal, 2000; Lonigan vd., 1999; Whitehurst vd.,1994) zamanla diğer beceriler üzerindeki etkililiği incelenmiştir. Ayrıca, gelecekte yurtiçi çalışmalarında bağımlı değişken çeşitliliğindeki artışın devam edeceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ikinci önemli bulgusu yürütülmüş olan çalışmaların deseni ile ilgilidir. Çalışmaların çoğunluğunda ön test - son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı görülmektedir. Verilen bir müdahalenin katılımcılar üzerindeki etkisinin tespit edildiği en güvenilir yöntemlerin başında ön test - son test kontrol gruplu desen gelmektedir (Cohen, Manion, & Keith, 2018). Buna ek olarak son dönemde özel gereksinimli gruplarla yapılan tek denekli deneysel desen ve eylem araştırması deseninde de artış olduğu gözlenmiştir (Akemoğlu, 2021; Kavcar, 2022; Özdemir & Kurnaz, 2022; Taştekin, 2022; Yazıcı Çetin, 2023). Son olarak Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar içerisinde ilk defa pilot bir rastgele yöntemle kontrol edilen deneysel desenin (Randomized Controlled Trial - RCT) (Aslan, 2023) kullanıldığı belirlenmiştir. RCT çalışmaları, kalabalık nüfuslu ülkelerde büyük örneklem gruplarını deneysel çalışmalara dâhil etmek için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Nitekim yurtdışı literatüründe önemli sayıda çalışmada RCT deseni kullanılmıştır (Blom-Hoffman vd., 2007; Chow vd., 2008; Golova vd., 1999; High vd., 2000; Knauer vd., 2020; Lam vd., 2013). Gelecekte yurtiçi literatüründe RCT ile desenlenen deneysel çalışmaların sayısında artış olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın üçüncü önemli bulgusu, müdahale programlarına dâhil edilen katılımcılarla ilgilidir. Önemli sayıdaki çalışmaya okul öncesi dönemdeki tipik gelişim gösteren çocuklar dâhil edilmiştir. Özellikle ilk yıllarda yapılmış olan çalışmaların tamamına yakını tipik gelişim gösteren çocuklar ile yürütülmüştür (Bıçakçı, Er & Aral, 2017; Çelebi Öncü, 2016; Işıkoğlu Erdoğan, Şimşek & Canbeldek, 2017; Kotaman, 2007; Kotaman, 2013; Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2015; Tetik & Işıkoğlu Erdoğan, 2017). Ancak zamanla katılımcı gruplarındaki çeşitlilik artmıştır. 2020 yılı sonrası çalışmalarda ilkökul dönemi çocuklarının çalışmalara dâhil edilmeye başlandığı görülmüştür (Efe, 2022; Taştekin, 2022; Uğur & Tavşanlı, 2022). Bunun yanı sıra az sayıda da olsa bazı çalışmalara özel gereksinimli çocuklar da dâhil edilmeye başlanmıştır (Aslan, 2018; Akemoğlu, 2021; Yazıcı Çetin, 2023). Son olarak katılımcı gruplar içerisinde en çok göze çarpanlar arasında yetiştirme yurdundaki korunmaya muhtaç çocuklar (Akoğlu, Ergül & Duman, 2014) ve göçmen çocuklar (Akça & Tanju Aslışen, 2022) bulunmaktadır. Gelecek çalışmalarda katılımcı gruplarındaki çeşitliliğin artması beklenmektedir. Elde edilen bu bulgular yurtdışı literatürü ile paralellik göstermektedir. Nitekim yurtdışında EKO’nun müdahale programı olarak kullanıldığı ilk dönemlerde yapılmış olan çalışmalar tipik gelişim gösteren çocuklar ile yapılmıştır (Arnold & Whitehurst, 1994; Hargrave & Sénéchal, 2000; Lonigan vd., 1999; Whitehurst vd.,1994). Ancak ilerleyen dönemlerden itibaren yapılmış olan çalışmalarda katılımcı özelliklerinin çeşitlendiği ve özel gereksinimli çocukların da çalışmalara dâhil edilmeye başlandığı gözlenmiştir (Crain-Thoreson & Dale, 1999; Fung, Chow, & McBride-Chang, 2005; Vogler-Elias, 2009).

Bu araştırmanın dördüncü önemli bulgusu, veri toplama araçları ile ilgilidir. Literatürdeki ilk çalışmalarda bağımlı değişkenler olarak daha çok dil ve sözcük bilgisi becerileri hedeflendiği için bu bağımlı değişkenleri ölçen veri toplama araçları kullanılmıştır. Bunların başlıca olanları, Peabody, TEDİL, Türkçe Alıcı ve İfade Edici Dil Testi, Marmara Dil Gelişim Ölçeği, çocuklardan doğal dil örneği alımı ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Bunların dışında ilk çalışmalarda en çok göze çarpan veri toplama araçlarından biri Kotaman (2007) çalışmasında kullanılan Ana-Babaların Hikâye Kitabı Okumalarına İlişkin Öz Yeterlilik Ölçeği ile Kotaman (2013) çalışmasında kullanılan Okul Öncesinde Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğidir. Bu iki çalışmada kullanılan veri toplama araçları EKO'nun dil becerileri dışında gerek çocukların gerekse yetişkinlerin farklı becerileri üzerinde etkililiğinin değerlendirilebileceği görülmüştür. İlerleyen dönemlerde EKO çalışmalarındaki bağımlı değişkenlerin çeşitlenmesiyle beraber veri toplama araçları da çeşitlenmiştir. İlk olarak erken okuryazarlık becerilerini daha sonra okuma becerilerini değerlendiren veri toplama araçları kullanılmaya başlamıştır. Yurtdışı literatürüne bakıldığında yurtiçi ile benzer bir sürecin yaşandığı tespit edilmiştir. Yapılmış olan ilk çalışmalarda dil becerilerinin ölçülmesine yönelik veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmüştür (Whitehurst vd., 1988; Whitehurst vd., 1991, Whitehurst vd., 1994). Süreç ilerledikçe erken okuryazarlık becerilerine yönelik veri toplama araçlarının da kullanılmaya başlandığı belirlenmiştir (Lonigan & Whitehurst, 1998; Lonigan vd., 1999; Lonigan vd., 2000). Günümüze yaklaştıkça veri toplama araçları çeşitlenmiş ve gerek çocukların gerekse ebeveynlerin bilgi, beceri, tutum, ortam düzenlemeleri vb. birçok bağımlı değişkene yönelik veri toplama araçları kullanılmaya başlanmıştır.

Bu araştırmanın beşinci önemli bulgusu çalışmalardaki müdahalelerin yürütülme tipi ile ilgilidir. Çalışmalarda EKO en fazla büyük grup müdahalesi olarak uygulanmıştır. Bunun en büyük nedeni büyük grup çalışmalarında bir sınıfın tamamının tek bir grup olarak deney sürecine dâhil edilmesidir. Küçük grup EKO çalışmasında sınıftaki öğrencilerin bölünerek küçük gruplara ayrılması ve bu planlamanın yapılması gerekmektedir. Bu durum büyük grup çalışmasına göre daha fazla düzenleme yapmayı gerektirmektedir. Ayrıca, birebir EKO müdahalesi ise çoğunlukla ev merkezli ve ebeveyn katımlı bir yapıda tasarlandığı için diğer iki yöntemle göre daha fazla katılımcı ve düzenleme yapmayı gerektirmektedir. Literatürde her üç uygulama tipinin de etkili olduğu tespit edilmiş olsa da küçük grup EKO müdahalesinin çocuklar için diğer iki uygulama tipinden daha yararlı olduğu belirlenmiştir (Simsek & Erdogan, 2015; Tetik & Işıkoğlu Erdoğan, 2017).

Bu araştırmanın altıncı önemli bulgusu ise müdahale programlarının süre uzunluğu ile ilgilidir. Müdahale programlarının büyük çoğunluğunun altı hafta ve üzeri bir süre uzunluğuna sahip oldukları görülmüştür. Bunun sebebi olarak araştırmacıların, kısa süreli bir müdahalenin etkili olmama riskini göz önünde bulundurması olabilir. Ancak iki, üç, dört ve beş haftalık müdahale sayısının artmasının yurt içi literatür için yararlı olabileceği düşünülmektedir. Nitekim yurtiçinde yapılmış olan altı haftadan daha kısa süreli EKO müdahalelerinin de hedefledikleri bağımlı değişkenler üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Akça & Tanju Aslışen, 2022; Bozkurt, 2019; Çelebi Öncü, 2016; İşlekler, 2022; Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2015). Benzer sonuçların yurtdışı literatüründeki kısa süreli EKO çalışmalarında da elde edildiği tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda EKO'nun dil, erken okuryazarlık, ebeveynlerin okumaya yönelik tutumları gibi birçok bağımlı değişken üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Fleury & Schwartz, 2017; Huennekens, 2016; Opel, Ameer & Aboud, 2009; Pillinger & Wood, 2014).

Bu araştırmanın yedinci önemli bulgusu yapılmış olan çalışmaların sonuçları ile ilgilidir. Yapılmış çalışmaların iki tanesi (Hafızoğlu Çelik vd., 2020; Taştekin, 2022) hariç diğerlerinde müdahale programlarının bağımlı değişkenler üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce çalışmada EKO temelli müdahale programlarının dil becerileri üzerinde etkili olduğu belirlenmesine rağmen Hafızoğlu Çelik vd. (2020) çalışmasında bunun aksi yönünde bir bulgunun tespit edilmesi göze çarpan önemli bir bulgudur. Bu bulgu ile paralellik gösteren başka yurtdışı bulguları da mevcuttur. Örneğin, Noble vd. (2020) çalışmasında ebeveynlerin okuma oturumları esnasındaki etkileşimli davranışları üzerinde EKO'nun etkili olduğunu belirlemesine rağmen dil becerileri üzerinde herhangi bir

etkisi olmadığını tespit etmiştir. Elde edilen bu bulgu, literatürdeki 30 deneysel çalışmanın sonucunu analiz eden Barone vd. (2019) tarafından yürütülmüş olan meta analiz çalışmasında da tespit edilmiştir. Ancak, yapılmış olan meta-analiz çalışmasının sınırlılıklarına bakıldığında analiz edilen tüm deneysel çalışmaların denek grubundaki çocukların iki-üç yaşında oldukları tespit edilmiştir. Hafizoğlu Çelik vd. (2020) çalışmasındaki çocukların yaş grubu da bu aralıktadır. Bu yüzden müdahale programının etkili bulunmamasının nedeninin müdahalenin doğrudan etkisiz olması değil denek grubunun yaş özellikleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Nitekim iki-üç yaşındaki çocuklara göre dört-beş veya beş-altı yaşındaki çocuklar yetişkinlerle daha fazla etkileşim kurabilir, konuşabilir ve oturumlarda daha fazla lider olabilirler (Aslan, 2023). Bu yüzden bu yaş grubundaki çocuklarla yapılan müdahaleler daha fazla etkili olabilir.

Bu araştırmanın sekizinci önemli bulgusu, incelenen makale sayısının tez sayısından fazla oluşudur. Bunun birçok nedeni olduğu düşünülmektedir. Birincisi, makale çalışması yürütme süreci tez çalışması yürütme sürecinden daha düşük maliyetli olduğu için makale sayısı daha yüksek olabilir. İkincisi, makale çalışması yapma süreci tez çalışmasından daha kısa olacak şekilde planlanabilmektedir. Bu yüzden müdahalelerin oturum sayısı makalelerde daha az olabilir. Üçüncüsü, bu çalışmaya hem tez hem makale olarak yayınlanmış olan çalışmaların yalnızca makale çalışmaları dâhil edilmiştir. Literatürdeki makale sayısı ile tez sayısı arasındaki farkın önümüzdeki yıllarda artması beklenmektedir. Çünkü bu araştırmaya 2022 ve 2023 yıllarında yapılmış olan tez çalışmaları dâhil edilmiş ve bu çalışmaların birçoğunun makale çalışması henüz yayınlanmamıştır. Bu yüzden makalesi yayınlanan tez sayısı arttıkça iki yayın türü arasındaki farkın da artacağı düşünülmektedir. Nitekim Yurtbakan (2020) da çalışmasında 64 makale ve 49 tez çalışmasına yer vermiştir. Bu yüzden mevcut araştırma kapsamında elde edilen bu bulgunun literatürdeki diğer çalışmaların bulguları ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın dokuzuncu ve son önemli bulgusu, EKO müdahale programlarını içeren deneysel çalışma sayısının 2000-2010 yılları arasında yalnızca bir olduğu, 2010-2016 yılları arasında bu sayının çok sınırlı düzeyde de olsa arttığı ve 2017 yılından itibaren çalışma sayısında önemli düzeyde bir artış olduğudur. Yapılmış olan çalışma sayısının artması, etkili olduğu tespit edildikçe EKO'ya olan ilginin yıllar içerisinde arttığı anlamına gelmektedir. EKO deneysel çalışma sayısındaki artış Dünya'daki EKO literatürü ile paralellik göstermektedir. Nitekim Dünya'da yapılmış olan çalışma sayısı 1990'lı yılların başlarında seyrek, zamanla sıklaşmaya başlamış ve 2000'li yıllardan itibaren sayı önemli düzeyde artmıştır. Bu yüzden Türkiye'deki çalışma sayısındaki artışın Dünya'daki çalışma sayısındaki artış ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmaya yalnızca Türkiye'de yapılmış olan müdahale çalışmaları dâhil edilmiştir. Bu araştırmanın Türkiye literatürüne olan katkısı önemli düzeyde olsa da yurtdışında yapılmış olan çalışmaların dâhil edilmemiş olması, Dünya literatürüne bütüncül olarak bakmak isteyen araştırmacıların sınırlı düzeyde yararlanmasına neden olacağı düşünülmektedir. Ancak araştırmanın ilgili bölümlerinde belirtildiği üzere elde edilen bulgular uluslararası literatür ile paralellik göstermektedir. İkinci olarak yapılmış olan çalışmalar birçok açıdan analiz edilmesine rağmen katılımcı grupların müdahale programlarına olan sadakati/devamlılığı konusunda herhangi bir analiz yapılmamıştır. Bu analizin yapılmamasından dolayı Türkiye'deki katılımcıların müdahale programlarına katılım düzeyleri tespit edilememiştir. Bu yüzden, gelecekte çalışma yapacak olan araştırmacılar, Türkiye'deki katılımcı grupların çalışmalara yönelik sadakati/devamlılığı konusunda riskleri tespit edemedikleri için önleyici adımlar atamayabilirler. Son olarak bu araştırmada analiz edilen çalışmaların sonundaki öneriler analiz edilmemiştir. Öneriler, gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutmaktadır. Bu yüzden mevcut araştırmada önerilerin bir değişken olarak analiz edilmemesi bir sınırlılık olarak görülmektedir. Ancak mevcut araştırma tüm çalışmaların analizi sonucunda gelecekteki çalışma eğilimlerine yönelik özgün öneriler sunduğu için bu sınırlılığın sınırlı düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın gelecekte yapılacak olan çalışmalara bazı önerileri bulunmaktadır. Birincisi Türkiye'de yapılmış makale sayısı, tüm tez sayılarının toplamından biraz fazla olmakla birlikte bu makalelerin büyük

çoğunluğunun tezlerden üretilmiş olduğu belirlenmiştir. Tez ve tezlerden üretilmiş olan makaleler toplandığında yalnızca araştırma makalesi olarak yürütülmüş olan çalışma sayısının önemli düzeyde azaldığı görülmektedir. Bu yüzden, gelecekte müdahale programlarının etkililiğini inceleyen araştırma makalesi sayısının artması önerilmektedir. Nitekim makale çalışmalarının planlanması, uygulanma süresi ve maliyeti tez çalışmalarına göre daha kısa olabilmektedir. İkincisi, çalışmaların bağımlı değişkenlerine bakıldığında dil, erken okuryazarlık ve okuma becerilerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Ancak, analiz edilen çalışmalarda EKO’nun bu değişkenler üzerindeki kısa dönemli etkileri incelenmiştir. Yapılmış olan tüm çalışmalar içerisinde yalnızca bir çalışmada EKO’nun boylamsal etkileri incelenmiştir (Ergül vd., 2017). Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda EKO’nun birçok dil, erken okuryazarlık ve okuma becerileri üzerinde boylamsal etkilerinin incelenmesi önerilmektedir. Üçüncü olarak çalışmaların yöntemlerine bakıldığında, büyük çoğunluğunun ön test - son test kontrol gruplu/grupsuz deneysel desenle yürütüldüğü görülmektedir. Bu deneysel desenlerin etkililik tespit çalışmalarındaki önemi büyük olmasına rağmen katılımcı sayıları seçilen yöntemlerin koşullarından dolayı sınırlıdır. Bu yüzden daha büyük katılımcı gruplarıyla çalışmak için gelecekte rastgele yöntemle kontrol edilen deneysel desen (RCT) çalışmalarının yürütülmesi önerilmektedir. Nitekim Türkiye’deki nüfus büyüklüğü göz önüne alındığında daha büyük ölçekli deneysel çalışmaların yürütülmesi sonuçların tüm evrene genellenmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Dördüncü olarak literatürde yapılmış olan çalışmalara dâhil edilen katılımcı grupların çoğunluğunun tipik gelişim gösteren okul öncesi ve ilkökul çocuklarının olduğu görülmektedir. Diğer katılımcı gruplar sınırlı sayıda çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu yüzden, gelecekte düşük SED’deki, göçmen, otizmlili, zihinsel yetersizliği ve dil konuşma güçlüğü olan çocukların dâhil edildiği çalışmaların sayısının artırılması önerilmektedir. Ayrıca, şimdiye kadar henüz çalışmalara dâhil edilmemiş işitme ve görme yetersizliği ile öğrenme güçlüğü olan çocukların da gelecek çalışmalara dâhil edilmesi önerilmektedir. Beşinci olarak müdahale programlarının yoğunlukla altı hafta ve daha uzun süreli olarak planlandığı tespit edilmiştir. Ancak, özellikle üç-dört haftalık müdahale programlarının sınırlı sayıda yürütüldüğü tespit edilmiştir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda kısa süreli müdahale sayısının artması önerilmektedir. Bu sayede kısa süreli EKO müdahalelerinin etkililiğinin belirlenmesi önerilmekte ve akademik çalışma sayısının artması beklenmektedir. Altıncı olarak bu araştırmada müdahale programlarının en çok büyük grup çalışması olarak yürütüldüğü tespit edilmiştir. En az ise karma ve küçük grup çalışması olarak yürütüldüğü belirlenmiştir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda bu iki tür müdahale tipine daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Yedinci ve son olarak yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında neredeyse çalışmaların tamamında müdahale programlarının etkili olduğu sonucu bulunmuştur. Ancak, çalışmaların yalnızca bir tanesinde EKO’nun boylamsal etkisine bakılmıştır. EKO’nun bağımlı değişkenler ile olan ilişkisel etkilerine ise hiç bakılmamıştır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda EKO’nun hem bağımlı değişkenler üzerindeki boylamsal etkileri hem de onlarla olan ilişkisel etkilerinin incelenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada Türkiye’de 2007-2023 yılları arasında yapılmış olan tüm EKO deneysel müdahalelerinin birçok değişken göz önünde tutularak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, EKO müdahale çalışma sayısının son yıllarda önemli düzeyde arttığı, tez ve tezlerden üretilen makale sayısının bağımsız makale sayısından daha fazla olduğu, bağımlı değişken sayısının yoğunlukla dil ve erken okuryazarlık becerileri olduğu, veri toplama araçlarının son yıllarda çeşitlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmaların yoğunlukla ön test - son test kontrol gruplu/grupsuz desenlerle yürütüldüğü, katılımcı gruplarının yoğunlukla tipik gelişim gösteren okul öncesi ve okul dönemi çocuklar olduğu belirlenmiştir. Son olarak EKO müdahale uzunluklarının genelde altı hafta ve üzeri olduğu, büyük grup ve birebir olarak uygulandığı ve çalışmaların tamamında kısmen veya tamamen bağımlı değişkenler üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak, tez çalışmalarından bağımsız makale sayısının artırılması, düşük SED ve özel gereksinimli grupların çalışma gruplarına daha fazla dâhil edilmesi ve bağımlı değişkenlerin dil ve erken okuryazarlık becerileri dışında çeşitlendirilmesi önerilmiştir. Ayrıca, rastgele yöntemle kontrol edilen deneysel desen yönteminin daha sık kullanılması, altı haftadan daha kısa süren

müdahale sayısının arttırılması, küçük grup müdahale tipi sayısının arttırılması ve boylamsal ve ilişkisel etkilerin incelenmesi önerilmiştir.

Kaynakça/Reference

- Acar Şengül, E. (2019). *Erken dil müdahalesinde etkileşimli kitap okuma uygulamasının gelişimsel dil gecikmesi görülen çocuklar üzerindeki etkililiğinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akça, A., & Tanju Aslışen, E. H. (2022). Etkileşimli Kitap Okuma Programı ve Suriyeli Çocuklar: Gaziantep İli Nizip İlçesinde Pilot Bir Çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(84), 1529-1545.
- Akemoğlu, Y. (2021). Effect of a brief online shared reading intervention to support communication skills of children with Autism Spectrum Disorder. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 552-566.
- Akoğlu, G., Ergül, C., & Duman, Y. (2014). Etkileşimli kitap okuma: Korunmaya muhtaç çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerine etkileri. *İlköğretim Online*, 13(2), 622-639.
- Aktaş, E. (2021). *Etkileşimli Kitap Okuma Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Altınkaynak, Ş. Ö. (2019). The Effect of Interactive Book Reading Activities on Children's Print and Phonemic Awareness Skills. *International Journal of Progressive Education*, 15(1), 88-99.
- Arnold, D. H., Lonigan, C. J., Whitehurst, G. J., & Epstein, J. N. (1994). Accelerating language development through picture book reading: replication and extension to a videotape training format. *Journal of educational psychology*, 86(2), 235. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.86.2.235>
- Arnold, D. S., & Whitehurst, G. J. (1994). Accelerating language development through picture book reading: A summary of dialogic reading and its effect. In D. Dickinson (Ed.), *Bridges to literacy: Approaches to supporting child and family literacy* (pp. 103-128). Cambridge, MA: Blackwell.
- Aslan, D. (2018). *Anasınıfına Devam Eden Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocukların ve Aynı Sınıfa Devam Eden Yazı Farkındalığı Düşük Olan Çocukların Yazı Farkındalığı Becerileri Üzerinde Paylaşımlı Kitap Okumanın Etkililiği/Effectiveness of Shared Book Reading on Print Awareness of Pre-School Children with Mild Intellectual Disability and Their Peers Underperforming in Print Awareness*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aslan, D. (2023). *An evaluation of the effectiveness of a dialogic reading programme in developing the home literacy environment, language and early literacy skills of preschoolers in low socioeconomic status families*. (PhD Dissertation). University of Leeds, Leeds.
- Balıkçı, Ö., & Görgün, B. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Dil Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Uygulanan Etkileşimli Kitap Okuma ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 23-44.
- Barone, C., Chambuleyron, E., Vonnak, R., & Assirelli, G. (2019). Home-based shared book reading interventions and children's language skills: a meta-analysis of randomised controlled trials. *Educational Research and Evaluation*, 25(5-6), 270-298.
- Bıçakçı, M. Y., Er, S., & Aral, N. (2017). Views of Mothers Regarding Interactive Book-Reading Process to Their Children. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 42(191).
- Bıçakçı, M. Y., Er, S., & Aral, N. (2018). Etkileşimli Öykü Kitabı Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimi Üzerine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 201-208.
- Blom-Hoffman, J., O'Neil-Pirozzi, T., Volpe, R., Cutting, J., & Bissinger, E. (2007). Instructing parents to use dialogic reading strategies with preschool children: Impact of a videobased training program on caregiver reading behaviors and children's related verbalizations. *Journal of Applied School Psychology*, 23(1), 117-131.
- Bozkurt, M. (2019). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okuma becerilerinin çok yönlü desteklenmesine yönelik bir eylem araştırması*. (Doktora). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Chow, B. W.-Y., McBride-Chang, C., Cheung, H., & Chow, C. S.-L. (2008). Dialogic reading and morphology training in Chinese children: Effects on language and literacy. *Developmental Psychology*, 44(1), 233.
- Cingi, M. A. (2022). *Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların yaratıcılıklarına etkisi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Crain-Thoreson, C., & Dale, P. S. (1999). Enhancing linguistic performance: Parents and teachers as book reading partners for children with language delays. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(1), 28-39.

- Cohen, L., Manion, L., & Keith, M. (2018). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. Oxon, England: In Routledge.
- Çelebi Öncü, E. (2016). Anne-Baba ve Çocuğun Etkileşimli Kitap Okumasının Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Durumlara Yönelik Yaklaşımlarına Etkisinin İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 489-503.
- Çelik, E. S. (2021). *Aile Katılımlı Etkileşimli Kitap Okuma Programının 5-6 Yaş Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerine ve Ev Erken Okuryazarlık Ortamına Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çetinkaya, F. Ç., Öksüz, H. İ., & Öztürk, M. (2018). Etkileşimli Okuma ve Kelime Hazinesi. *Journal of International Social Research*, 11(60).
- Durmaz, M., & Çetinkaya, F. Ç. (2022). Effect of Interactive Reading on Storytelling Skills. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 758-777.
- Efe. (2022). *Etkileşimli Kitap Okumanın Eleştirel Okuma, Okuduğunu Anlama Becerilerine ve Okuma Motivasyonuna Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.
- Efe, M., & Temel, Z. F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 257-283.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Karaman, G., & Sarica, A. D. (2017). Effects of Dialogic Reading Program on Later Reading Skills: Follow-Up Study. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 10(2).
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarica, A. D., Karaman, G., Tufan, M., Bahap-Kudret, Z., & Deniz, Z. (2016). An adapted dialogic reading program for Turkish kindergarteners from low socio-economic backgrounds. *Journal of Education and Training Studies*, 4(7), 179-194.
- Evans, J., & Benefield, P. (2001). Systematic reviews of educational research: does the medical model fit? *British Educational Research Journal*, 27(5), 527-541.
- Fleury, V. P., & Schwartz, I. S. (2017). A modified dialogic reading intervention for preschool children with autism spectrum disorder. *Topics in Early Childhood Special Education*, 37(1), 16-28.
- Fung, P. C., Chow, B. W. Y., & McBride-Chang, C. (2005). The impact of a dialogic reading program on deaf and hard-of-hearing kindergarten and early primary school-aged students in Hong Kong. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10(1), 82-95.
- Gaspik, E. N. (2022). *Farklı Kitap Okuma Tekniklerinin 60-72 Aylık Çocukların Dil Edinimine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Golova, N., Alario, A. J., Vivier, P. M., Rodriguez, M., & High, P. C. (1999). Literacy promotion for Hispanic families in a primary care setting: A randomized, controlled trial. *Pediatrics*, 103(5), 993-997.
- Hafızoğlu Çelik, G., Er, S., & Yıldız Bıçakçı, M. (2020). Etkileşimli Kitabı Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimlerine Etkisi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-10.
- Halat, A. A. (2017). *5-6 Yaş Grubu Çocuklara Paylaşma, İş Birliği ve Sorumluluk Değerlerinin Kazandırılmasında Etkileşimli Kitap Okuma Tekniğinin Etkililiğinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hargrave, A. C., & Sénéchal, M. (2000). A book reading intervention with preschool children who have limited vocabularies: The benefits of regular reading and dialogic reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(1), 75-90.
- High, P. C., LaGasse, L., Becker, S., Ahlgren, I., & Gardner, A. (2000). Literacy promotion in primary care pediatrics: Can we make a difference? *Pediatrics*, 105(4 Pt 2), 927-934.
- Huennekens, M. E., & Xu, Y. (2016). Using dialogic reading to enhance emergent literacy skills of young dual language learners. *Early Child Development and Care*, 186(2), 324-340.
- Ilhan, E. (2019). *Etkileşimli kitap okuma programının ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin temel dil becerilerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- İşıkoğlu Erdoğan, N., Şimşek, Z. C., & Canbeldek, M. (2017). Ev merkezli diyaloga dayalı okumanın 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine olan etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 789-809.
- İşlekler, B. (2022). *Etkileşimli Kitap Okuma Programının İlkokul İkinci Sınıf Öğrencilerinin Bilim İnsanı İmajlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Karadoğan, Z. (2020). *Etkileşimli kitap okuma uygulamalarının okuduğunu anlama becerisi ve tutuma etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Kavcar, S. (2022). *Etkileşimli kitap okuma programının 48-66 aylık çocukların ses bilgisel farkındalık becerilerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kerigan, B. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarına etkileşimli okuma yöntemiyle sosyal becerilerin kazandırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Kılınççı, E. (2019). *Etkileşimli ve geleneksel kitap okuma yöntemlerinin okul öncesi dönem çocuklarının öyküleme ve resimleme becerilerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılınççı, E., Acer, D., & Bayraktar, A. (2021). Etkileşimli ve Geleneksel Kitap Okuma Yöntemlerinin 6 Yaş Grubu Çocukların Öyküleme ve Resimleme Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 46(208), 349-371.
- Kim, Y. & Riley, D. (2021). Accelerating early language and literacy skills through a preschool-home partnership using dialogic reading: A randomized trial. *Child and Youth Care Forum*, 50(5), 901-924. <https://doi.org/10.1007/s10566-021-09598-1>
- Knauer, H., Jakiela, P., Ozier, O., Aboud, F., & Fernald, L. (2020). Enhancing young children's language acquisition through parent-child book-sharing: A randomized trial in rural Kenya. *Early Childhood Research Quarterly*, 50(1), 179-190. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.01.002>
- Kotaman, H. (2007). *Impacts of Dialogical Storybook Reading On Children's Receptive Vocabulary Development and Their Parents' self-Efficacy for Storybook Reading*. (Doktora Tezi). The Pennsylvania State University, Pennsylvania.
- Kotaman, H. (2013). Impacts of dialogical storybook reading on young children's reading attitudes and vocabulary development. *Reading Improvement*, 50(4), 199-204.
- Lam, S., Chow-Yeung, K., Wong, B. P. H., Lau, K. K., & Tse, S. I. (2013). Involving parents in paired reading with preschoolers: Results from a randomized controlled trial. *Contemporary Educational Psychology*, 38(2), 126-135.
- Lonigan, C. J., Anthony, J. L., Bloomfield, B. G., Dyer, S. M., & Samwel, C. S. (1999). Effects of two shared-reading interventions on emergent literacy skills of at-risk preschoolers. *Journal of Early Intervention*, 22(4), 306-322.
- Lonigan, C. J., Burgess, S. R. & Anthony, J. L. 2000. Development of emergent literacy and early reading skills in preschool children: evidence from a latent-variable longitudinal study. *Developmental Psychology*, 36, 596-613.
- Lonigan, C. J., & Whitehurst, G. J. (1998). Relative efficacy of parent and teacher involvement in a shared-reading intervention for preschool children from low-income backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(2), 263-290.
- Nazlınur Çetin, İ. (2022). *Okul Öncesi Dönemde Etkileşimli ve Geleneksel Kitap Okuma Yöntemlerinin Etkisinin Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Noble, C., Cameron-Faulkner, T., Jessop, A., Coates, A., Sawyer, H., Taylor-Ims, R., & Rowland, C. F. (2020). The impact of interactive shared book reading on children's language skills: A randomized controlled trial. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 63(6), 1878-1897.
- Opel, A., Ameer, S. S., & Aboud, F. E. (2009). The effect of preschool dialogic reading on vocabulary among rural Bangladeshi children. *International Journal of Educational Research*, 48(1), 12-20.
- Özdemir, E. Ç., & Kurnaz, E. (2022). Birleştirilmiş Sınıfta Eğitim Gören Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Geliştirilmesi: Etkileşimli Kitap Okuma Etkinliği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 2658-2701.

- Pillinger, C., & Wood, C. (2014). Pilot study evaluating the impact of dialogic reading and shared reading at transition to primary school: early literacy skills and parental attitudes. *Literacy, 48*(3), 155-163.
- Sezer, B. B., & Güven, U. (2022). Animasyon destekli hikâye okuma yönteminin etkisinin diğer hikâye okuma yöntemleriyle karşılaştırılması. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (31), 122-137.
- Sim, S., & Berthelsen, D. (2014). Shared book reading by parents with young children: Evidence-based practice. *Australasian Journal of Early Childhood, 39*(1), 50-55.
- Simsek, Z. C., & Erdogan, N. I. (2015). Effects of the dialogic and traditional reading techniques on children's language development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 197*, 754-758.
- Şimşek, Z. C. ve Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloğa dayalı okumanın 48-66 ay grubu çocuklarının ifade edici dil becerilerine olan etkisi. *Electronic Turkish Studies, 12*(34), 381-394. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12614>
- Taş, E. A. (2022). *Ebeveyn Destekli Etkileşimli Kitap Okuma Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Taştekin, N. (2022). *İlkokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Diyalojik Okuma Stratejileri ile Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Tekin-İftar, E., & Kırcaali-İftar, G. (2012). *Eğitim ve davranış bilimlerinde tek denekli araştırmalar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tetik, G., & Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloğa dayalı okumanın 48-60 aylık çocukların dil gelişimine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 25*(2), 1-16.
- Tuncer, M. (2023). *Beş Yaş Grubu Çocukların Bilişsel Bakış Açısı Alma Becerilerine Etkileşimli Kitap Okuma Temelli Etkinliklerin Etkisi*. (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Uğur, S., & Tavşanlı, Ö. F. (2022). Öğretmen Rolüyle Etkileşimli Okuma Uygulamalarının Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Başarısına Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 20*(2), 655-678.
- Vogler-Elias, D. (2009). A parent-implemented shared storybook reading intervention for preschoolers with autism spectrum disorders. (Doctoral Dışsertation). State University of New York at Buffalo, New York.
- Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. N., Angell, A. L., Smith, M., & Fischel, J. E. (1994). A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families. *Developmental Psychology, 30*(5), 679.
- Whitehurst, G. J., Epstein, J. N., Angell, A. L., Payne, A. C., Crone, D. A., & Fischel, J. E. (1994). Outcomes of an emergent literacy intervention in Head Start. *Journal of Educational Psychology, 86*, 542. <https://doi.org/DOI: 10.1037//0022-0663.86.4.542>
- Whitehurst, G. J., Falco, F., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., M.C., V.-M., & Caulfield, M. (1988). Accelerating language development through picture-book reading. *Developmental Psychology, 24*, 552-558.
- Whitehurst, G. J., Zevenbergen, A. A., Crone, D. A., Schultz, M. D., Velting, O. N., & Fischel, J. E. (1999). Outcomes of an emergent literacy intervention from Head Start through second grade. *Journal of Educational Psychology, 91*(2), 261.
- Yalavaç, N. (2020). *Etkileşimli kitap okumanın erken okuryazarlık becerilerine etkisi*. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yazıcı Çetin, D. (2023). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Etkileşimli Kitap Okuma Programının Sözcük Dağarcığı Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, M. M., Rabia, Ö. Z. E. N., & Arnas, Y. A. (2020). Ev merkezli etkileşimli kitap okumanın 48-60 aylık çocukların duyguları anlama becerisine etkisinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 56*, 159-181.
- Yumuş, M. (2018). *Paylaşımlı kitap okuma müdahale programının ebeveynlerin deneyimlerine bebeklerin dil gelişimlerine ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yurtbakan, E. (2020). Etkileşimli okuma: Bir içerik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(1), 135-156.

- Yurtbakan, E., Erdoğan, Ö., & Erdoğan, T. (2020). Etkileşimli Okumanın Okuma Motivasyonuna Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 46(206), 161-180.
- Yurtbakan, E., & Yurtbakan, E. G. (2022). Okul Öncesi Öğrenci Annelerinin Etkileşimli Okuma Deneyimleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 385-400.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Dialogic reading (DR) is an evidence-based practice that is based on Shared Reading (SR). It was developed in the 1990s and its effects have been tested on both language and early literacy skills through those years (Arnold et al., 1994; Lonigan & Whitehurst, 1998; Whitehurst et al., 1988; Whitehurst et al., 1994; Whitehurst et al., 1999). The aim of DR is to swap the roles of adult and child during reading sessions. The child learns to become a storyteller and the adult functions as an active listener who expands the child's responses (Blom-Hoffman et al, 2007; Doyle & Bramwell, 2006). As DRP has become an evidence-based practice implemented in the world literature over time, it has also become familiar in Turkish literature. In Turkish literature, in parallel with the world literature, DRP has proven to be an effective approach in supporting child development (Acar Şengül, 2019; Altınkaynak, 2019; Bıçakçı, Er, & Aral, 2018; Bozkurt, 2019; Çetinkaya, Öksüz, & Öztürk, 2018; M. Efe & Temel, 2018; İlhan, 2019; Kerigan, 2018; Emine Kılınçcı, 2019; Yumuş, 2018). As the number of studies seeking to determine the effectiveness of the DRP interventions in Türkiye increases, it necessary to determine research trends on this topic. Therefore, the current research aims to systematically review the DR intervention studies have been conducted in Türkiye between 2007 and 2023. Those studies are reviewed considering published year, the type of the study, dependent variable, participant group, method, data collection tools, type of the intervention, the length of the intervention and results.

2. METHOD

This research is a systematic review that is a research method that has been increasingly used in education research in recent years. It brings together and examines significant number of studies and provides evidence to the researchers, politicians and other stakeholders in the field (Cohen, Manion, & Morrison, 2018). A review protocol that included the stages of *keyword determination, scanning, examination according to criteria, inclusion in the research and review* was followed for this research. First, keywords (reading books together, reading books at home, shared book reading, reading aloud, reading books with adults, interactive book reading, dialogical reading, interaction-based book reading) were determined. A detailed search was made for each keyword in the national and international databases (YÖK National Thesis Center, Ulakbim, Dergi Park, ERIC, EbscoHost, Google Scholar, etc.). As a results 130 studies were reached. The studies were examined considering the inclusion and exclusion criteria. Among the 130 studies, 48 that met the research criteria were included in this research.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

First, the highest number of research is research article type with 25. It was determined that the number of the master theses was 14 and the number of the doctoral theses was eight. Second, it was determined that the most studies were conducted in 2022 with 14. This was followed by 2017 and 2018 with six studies each. Third, it is seen that language and vocabulary skills are mostly targeted in 21 studies. The effects of intervention programs on children's print awareness skills were examined in 11 studies and the effects on children's listening comprehension skills were examined in nine studies. Fourth, it is seen that the experimental design with a pre-test - post-test control group was used the most, with 27. Then, mixed design was used in seven studies, action research was used in four studies, and pre-test - post-test experimental design without control group, descriptive research design and single-subject experimental design were used in three studies. Fifth, semi-structured interview forms were used in 12 studies. The forms used in all studies were prepared by the researchers and are different from each other. The Early Literacy Skills Assessment Tool was used in seven studies, the Peabody Picture Vocabulary Test was used in six studies, and the Turkish Early Language Development Test was used in five studies. Sixth, 28 of the reviewed studies included typically developing preschool children. Adults were included in 11 of the studies and typically developing primary school children were included in 10 of them. Seventh, it was determined that 12 studies conducted as six-week intervention program at most. Then, eight-week

interventions were conducted in nine studies and 10-week interventions in eight studies, respectively. Eighth, it was determined that DRP was mostly carried out as a large group intervention with 20 studies. Later, DRP was carried out as a one-on-one intervention in 19 studies and as a small group intervention in seven studies. Ninth, in almost all studies, evidence was obtained that intervention programs were effective on dependent variables. However, it was determined in two studies that the intervention programs were not effective on the language, reading comprehension and reading attitudes of the participants. However, in both studies, research findings were effective on other variables targeted.

In conclusion, the current research aimed to review all DRP interventions conducted in Türkiye between 2007 and 2023 considering several numbers of the variables. It was determined that the number of the DRP intervention studies has increased significantly in recent years, the number of the theses and the articles produced from theses is higher than the number of independent research articles, the dependent variables is mostly language and early literacy skills, and the data collection tools have diversified in recent years. In addition, it was determined that the studies were mostly conducted as pre-test - post-test with/without control group design, and the participant groups were mostly typically developing preschool and school children. Finally, it was determined that the DRP interventions length were generally six weeks or more, conducted in large groups and one-on-one, and had a partial or complete effect on the dependent variables in all studies. It is recommended increasing the number of independent research articles, including low SES and special needs groups in the study groups, and diversifying the dependent variables. In addition, it was recommended using the randomized controlled trial more frequently, increasing the number of interventions lasting less than six weeks, increasing the number of small group intervention types, and examining longitudinal and correlational effects of the DRP.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu alışmada ‘‘Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’’ kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan ‘‘Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler’’ başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Bu araştırmanın bir yazarı bulunmaktadır. Yazarın araştırmaya katkı oranı %100’dür.

ÇATIŐMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Araştırmada herhangi bir çıkar atışması bulunmamaktadır.